

Преглед на изпълнението на политиките за околната среда 2019

ДОКЛАД ЗА БЪЛГАРИЯ

Брюксел, 4.4.2019 г.
SWD(2019) 113 final

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ НА СЛУЖБИТЕ НА КОМИСИЯТА

**Преглед на изпълнението на политиките на ЕС в областта на околната среда от
2019 г.
Доклад за БЪЛГАРИЯ**

придружаващ

**Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския
икономически и социален комитет и Комитета на регионите**

**Преглед на изпълнението на политиките в областта на околната среда от 2019 г.:
Европа, която защитава своите граждани и повишава качеството им на живот**

{COM(2019) 149 final} - {SWD(2019) 111 final} - {SWD(2019) 112 final} -
{SWD(2019) 114 final} - {SWD(2019) 115 final} - {SWD(2019) 116 final} -
{SWD(2019) 117 final} - {SWD(2019) 118 final} - {SWD(2019) 119 final} -
{SWD(2019) 120 final} - {SWD(2019) 121 final} - {SWD(2019) 122 final} -
{SWD(2019) 123 final} - {SWD(2019) 124 final} - {SWD(2019) 125 final} -
{SWD(2019) 126 final} - {SWD(2019) 127 final} - {SWD(2019) 128 final} -
{SWD(2019) 129 final} - {SWD(2019) 130 final} - {SWD(2019) 131 final} -
{SWD(2019) 132 final} - {SWD(2019) 133 final} - {SWD(2019) 134 final} -
{SWD(2019) 135 final} - {SWD(2019) 136 final} - {SWD(2019) 137 final} -
{SWD(2019) 138 final} - {SWD(2019) 139 final}

Настоящият доклад е изготвен от служителите на генерална дирекция „Околна среда“ на Европейската комисия. Коментари могат да бъдат изпращани на адрес: ENV-EIR@ec.europa.eu

Допълнителна информация за Европейския съюз: <http://europa.eu>.

Фотографии: стр. 10 — © iStock/ GoodLifeStudio; стр. 11 — © iStock/ valentinrussanov; стр. 14 — © iStock/ valio84sl; стр. 16 — © iStock/ Media Trading Ltd; стр. 22 — © gettyimages/ Media Trading Ltd.

За всяко възпроизвеждане или използване на тези фотографии трябва да се получи разрешение непосредствено от носителя на авторските права.

© Европейски съюз, 2019 г.

Възпроизвеждането е разрешено при посочване на източника.

Съдържание

КРАТКО ИЗЛОЖЕНИЕ	3
ЧАСТ I: ТЕМАТИЧНИ ОБЛАСТИ	4
1. ПРЕВРЪЩАНЕ НА ЕС В ЕФЕКТИВНА ОТ ГЛЕДНА ТОЧКА НА ИЗПОЛЗВАНЕТО НА РЕСУРСИТЕ, ЕКОЛОГОСЪОБРАЗНА И КОНКУРЕНТОСПОСОБНА НИСКОВЪГЛЕРОДНА КРЪГОВА ИКОНОМИКА .	4
Мерки за преминаване към кръгова икономика	4
Управление на отпадъците.....	7
Изменение на климата.....	9
2. ОПАЗВАНЕ, СЪХРАНЕНИЕ И УВЕЛИЧАВАНЕ НА ПРИРОДНИЯ КАПИТАЛ	12
Природа и биологично разнообразие	12
Оценка на природния капитал	14
Инвазивни чужди видове	14
Защита на почвите	15
Опазване на морската среда	16
3. ГАРАНТИРАНЕ НА ЗДРАВЕТО И КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТА НА ГРАЖДАНИТЕ	18
Качество на въздуха	18
Емисии от промишлеността.....	20
Шум 21	
Качество и управление на водите	21
Химикали.....	25
Подобряване на устойчивостта на градовете	26
ЧАСТ II: НОРМАТИВНА РАМКА — ИНСТРУМЕНТИ, БЛАГОПРИЯТСТВАЩИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПОЛИТИКИТЕ	29
4. ЕКОЛОГИЧНО ДАНЪЧНО ОБЛАГАНЕ, ЕКОЛОГОСЪОБРАЗНИ ОБЩЕСТВЕНИ ПОРЪЧКИ, ФИНАНСИРАНЕ И ИНВЕСТИЦИИ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА	29
Екологично данъчно облагане и вредни за околната среда субсидии	29
Екологосъобразни обществени поръчки.....	31
Финансиране и инвестиции за околната среда	32
5. УКРЕПВАНЕ НА УПРАВЛЕНИЕТО В ОБЛАСТТА НА ОКОЛНАТА СРЕДА	36
Информация, участие на обществеността и достъп до правосъдие	36
Осигуряване на спазването на правните задължения	38
Ефективност на администрациите по околната среда	39
Международни споразумения	41
Устойчиво развитие и изпълнение на ЦУР на ООН	42

Кратко изложение

България и прегледът на изпълнението на политиките в областта на околната среда (ПИПООС)

В доклада за ПИПООС от 2017 г. основните предизвикателства за България при изпълнението на политиката и законодателството на ЕС в областта на околната среда бяха следните:

- **подобряване на качеството на въздуха,**
- **осигуряване на правилното събиране и пречистване на градските отпадъчни води,**
- **правилно изпълнение на законодателството за опазване на природата.**

След доклада за ПИПООС от 2017 г. в България все още не е проведена национална дискусия във връзка с тези предизвикателства.

През 2017 г. Комисията стартира инструмента за партньорство TAIEH-EIR (**инструмент за партньорство в подкрепа на ПИПООС**) с цел да се улесни взаимното обучение между експерти от националните органи в областта на околната среда.

България взе участие в партньорски семинар за намаляване на емисиите от битово отопление.

Напредък към разрешаване на предизвикателствата след ПИПООС от 2017 г.

Налице е известен напредък в изпълнението на мерките, насочени към **замърсяването на въздуха**. Той обаче е ограничен до приемането на правни актове, като до момента не се съобщава за наличието на практическо изпълнение. България продължава да е сред държавите членки с най-много смъртни случаи, дължащи се на замърсяването, с най-голям брой загубени години живот, свързани със замърсяването на въздуха, и с най-голямо излагане на градското население на микрочастици.

Не е отбелязан съществен напредък в гарантирането на спазването на задълженията за събиране и пречистване на **градските отпадъчни води**. Понастоящем се събират близо 26 % от отпадъчните води, като процентът от събраното количество, което се подлага на вторично пречистване или на пречистване при по-строги условия, е още по-малък.

В България все още не е приета всеобхватна програма относно политиката в областта на **кръговата икономика**.

Управлението на **отпадъците** продължава да бъде съпроводено с предизвикателства, въпреки че генерирането на битови отпадъци е под средното за ЕС равнище. Според доклада на Комисията за ранно предупреждение от 2018 г. съществува риск България

да не постигне до 2020 г. целта за рециклиране на 50 % от битовите отпадъци. Държавата разполага с добра правна основа за справедливо изчисляване на таксите за събиране на отпадъци, но законът все още не е влязъл в сила, поради което принципът „замърсителят плаща“ не се прилага.

Постигнат е значителен напредък при осигуряването на подкрепа за картографирането и оценката на **екосистемите** и техните услуги, както и устойчивостяването и разработването на системи за отчетност на природния капитал.

Въпреки това съществуват предизвикателства, свързани с правилното изпълнение на законодателството за опазване на **природата**. Един от основните рискове за биологичното разнообразие в България продължава да бъде загубата на местообитания в резултат на развитието на градовете и инфраструктурата. Слабостите в тази област все още включват лошото прилагане на природозащитното законодателство и другите разпоредби за опазване на околната среда поради липсата на природозащитни цели и мерки, неефективното управление и стопанисване на защитените територии, както и недостатъчното финансиране или неефективното използване на наличното финансиране.

Примери за добри практики

- България е предприела стъпки за осигуряване на рационализирани екологични оценки чрез включване в процедурите за ОВОС на подходящата оценка съгласно Директивата за местообитанията, процеса на разрешаване на комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването и процеса Seveso за химическа безопасност. Рационализирането спомага за намаляване на административната тежест, засилва съгласуваността и ускорява процеса на вземане на решения, като усилията следва да се насочат към подходящото прилагане на тези разпоредби.

Част I: Тематични области

1. Превръщане на ЕС в ефективна от гледна точка на използването на ресурсите, екологосъобразна и конкурентоспособна нисковъглеродна кръгова икономика

Мерки за преминаване към кръгова икономика

В Плана за действие за кръгова икономика се подчертава необходимостта от преминаване към водена от жизнения цикъл кръгова икономика, повторно използване на ресурсите (доколкото това е възможно) и намаляване на остатъчните отпадъци почти до нула. Осъществяването на тази цел може да се улесни чрез разработването и осигуряването на достъп до новаторски финансови инструменти и финансиране за екоиновации.

След приемането на Плана за действие за кръгова икономика през 2015 г. и създаването на свързана платформа на заинтересованите страни през 2017 г., през януари 2018 г. Европейската комисия прие нов пакет от резултати¹. В него са включени допълнителни инициативи, като например i) стратегия на ЕС за пластмасите; ii) съобщение, в което се разглеждат вариантите за решаване на въпросите, свързани с взаимодействието на законодателството в областта на химикалите, продуктите и отпадъците; iii) доклад относно суровините от изключителна важност; и iv) рамка за мониторинг на напредъка към кръгова икономика².

Анализът на десетте показателя в рамката за мониторинг на кръговата икономика показва, че през 2016 г. дялът на кръговото (вторичното) използване на материалите в България е бил 4,3 % (което е значително под средния за ЕС-28 показател от 11,7 %). Резултатите на България по отношение на броя на заетите в кръговата икономика обаче отговарят на средното равнище за ЕС-28 — през 2016 г. те са представлявали 1,76 % от общата заетост (средният дял за ЕС-28 е бил 1,73 %). За сравнение, през 2012 г. процентът на работните места в страната, свързани с кръговата икономика, е бил 1,83 %, т.е. налице е известен спад.

В специалното проучване на Евробарометър от 2017 г. относно отношението на гражданите на ЕС към

околната среда 84 % от българите са заявили, че са силно загрижени за въздействието на пластмасовите продукти върху околната среда (средният показател за ЕС-28 е бил 87 %), а 89 % са посочили, че са загрижени за въздействието на химикалите (спрямо 90 % за ЕС-28)³. По всичко личи, че обществото в България оказва силна подкрепа за инициативите, насочени към кръговата икономика, и мерките за опазване на околната среда.

През 2017 г. производителността на ресурсите⁴ (степената на ефективност на икономиката при използване на материалните ресурси за създаване на богатство) в България е била 0,30 EUR/kg в сравнение със средната стойност за ЕС от 2,04 EUR/kg (вж. фигура 1). Производителността на ресурсите в България остава сред най-ниските в ЕС наред с Естония и Румъния⁵.

Както е посочено в ПИПООС от 2017 г., в България не съществува всеобхватна програма относно политиката в областта на кръговата икономика.

Фигура 1: Производителност на ресурсите през периода 2010—2017 г.⁶

¹ Европейска комисия, [Пакет за кръговата икономика от 2018 г.](#)

² [COM\(2018\) 29](#).

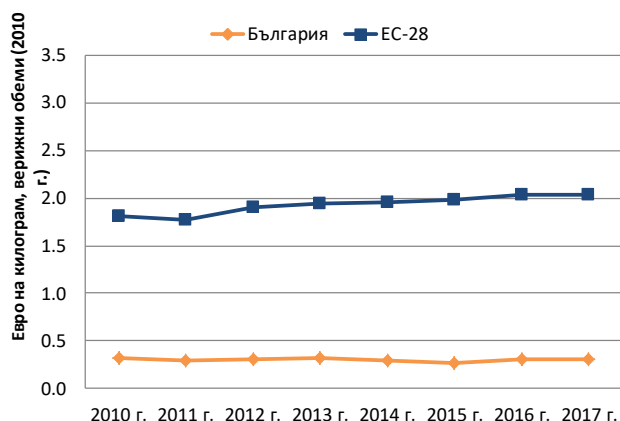
³ Европейска комисия, 2017 г., [Специално проучване на Евробарометър № 468, Attitudes of European citizens towards the environment](#) (Нагласи на европейските граждани към околната среда).

⁴ Производителността на ресурсите се определя като отношението между brutния вътрешен продукт и вътрешното потребление на материали.

⁵ Европейска комисия, [Производителност на ресурсите](#).

⁶ Европейска комисия, [Производителност на ресурсите](#).

Преглед на изпълнението на политиките на ЕС в областта на околната среда от 2019 г. — България

Броят на продуктите с екомаркировка на ЕС и организацията, лицензирани по Схемата на Общността за управление по околна среда и одит (EMAS)⁷, в дадена държава могат да се считат за приблизителна мярка за прехода към кръгова икономика. Тези два показателя демонстрират както ангажираността на публичните органи към политиките, подкрепящи кръговата икономика, така и степента на участие на частния сектор и другите заинтересовани страни на национално равнище в прехода към такава икономика. Към месец септември 2018 г. България е разполагала само с 23 продукта и 5 лиценза, регистрирани в схемата на ЕС за екомаркировка (брой на продуктите за целия ЕС е бил 71 707, а на лицензите — 2167)⁸. Към месец май 2016 г. по схемата EMAS са били регистрирани девет организации от България⁹.

МСП и ресурсна ефективност

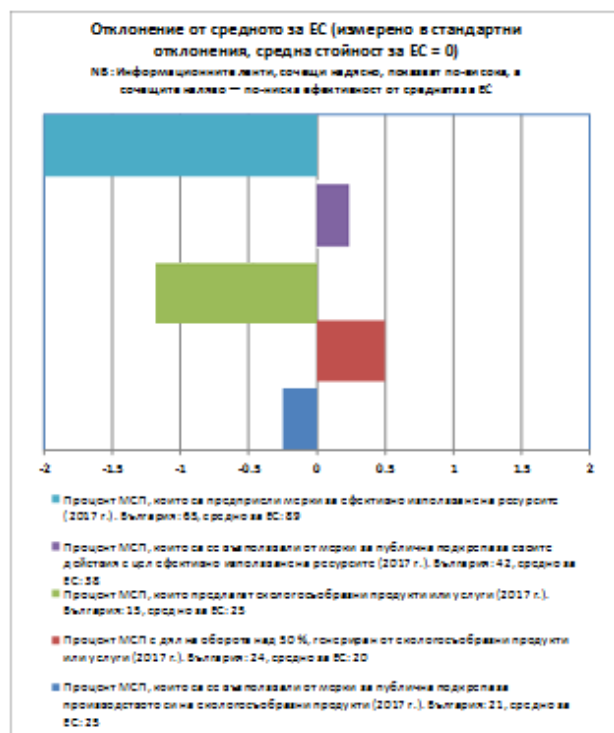
Резултатите, постигнати от българските малки и средни предприятия (МСП) при прилагането на екологичните аспекти на Законодателния акт за малкия бизнес, остават под средните за ЕС (вж. фигура 2). Напредъкът в тази област от 2008 г. насам е ограничен.

Процентът на МСП, които са предприели мерки за ресурсна ефективност или предлагат екологични продукти или услуги, е много под средния за ЕС.

Делът на МСП, които реализират над 50 % от оборота си от екологични продукти и услуги, е по-висок, отколкото в повечето европейски държави. Малките предприятия, които предприемат мерки за ресурсна ефективност, получават по-голяма обществена подкрепа от средната за ЕС. В този контекст българската система за подпомагане изглежда добре

подготвена, за да достигне до повече МСП и да ги насърчи да предприемат по-амбициозни действия.

Фигура 2: Резултати, постигнати от МСП в областта на околната среда¹⁰

В най-новото проучване на Евробарометър на тема „МСП, ресурсна ефективност и екологични пазари“¹¹ анкетираните дружества трябваше да представят информация за предприетите от тях най-актуални действия за ресурсна ефективност и за допълнителните действия за ресурсна ефективност, които планират да предприемат през следващите две години. Отговорите бяха сравнени с резултатите от подобна анкета през 2015 г. Анализът показва, че на фона на демонстрираната през 2015 г. неохота, понастоящем българските дружества са още по-малко склонни да инвестират в осемте аспекта на ресурсната ефективност.

Само 13 % от българските дружества (при диапазон от 3—38 % в ЕС и средно 22 %) са разчитали на външна подкрепа в усилията си да постигнат по-висока ефективност по отношение на ресурсите. Те отдават по-голямо значение на финансирането и

⁷ EMAS е схемата на Европейската комисия за управление по околна среда и одит — програма за насърчаване на организацията да функционира по-отговорно спрямо околната среда.

⁸ Европейска комисия, [Факти и цифри за екомаркировката](#).

⁹ Европейска комисия, [Схема за управление по околна среда и одит](#).

¹⁰ Европейска комисия, [Информационен лист за SBA за 2018 г. — България](#), стр. 14.

¹¹ Експресно проучване на Евробарометър № 456 — „МСП, ресурсна ефективност и екологични пазари“, януари 2018 г. Осемте елемента са: икономия на енергия, свеждане на отпадъците до минимум, икономия на материали, икономия на вода, рециклиране чрез повторно вътрешно използване на материалите, проектиране на продукти, които са лесни за поддръжка, ремонт или повторна употреба, използване на енергия от възобновяеми източници, продажба на отпадните материали на други дружества.

Преглед на изпълнението на политиките на ЕС в областта на околната среда от 2019 г. — България

консултантските услуги от частния сектор, докато важността на финансирането и насоките от публичния сектор са спаднали значително в сравнение с 2015 г.

32 % от българските дружества посочват безвъзмездните средства и субсидиите като полезна помощ; подобно значение се отдава и на различните видове консултантски услуги (17—18 %), като този процент е малко под средния за ЕС (20—23 %).

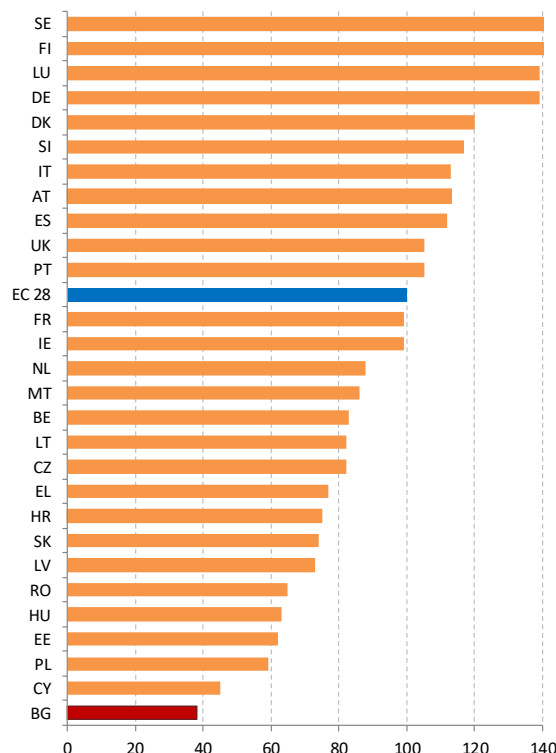
Съществува значителен потенциал за повишаване на осведомеността и амбицията на МСП да увеличат своята ефективност по отношение на ресурсите и да разработват продукти и услуги за екологичните пазари.

Макар че създаването на достъпни и ефективни услуги за подкрепа е съществен елемент на всяка стратегия, ползата от такава подкрепа за българските предприятия понастоящем е ограничена, тъй като те не отдават голямо значение на външното сътрудничество.

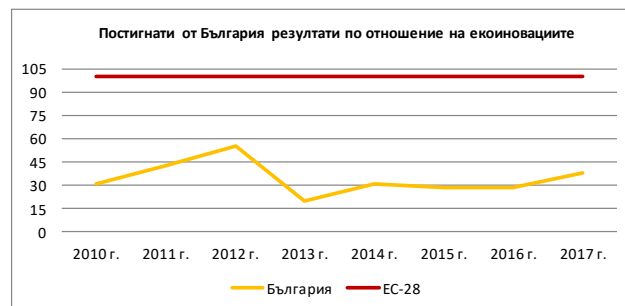
Екоиновации

През 2018 г. България се класира на 27-о място според сравнителния доклад за иновациите от същата година и като иноватор с шестия най-нисък растеж (със спад от 1,5 % от 2010 г. насам)¹². През 2017 г. държавата беше класирана на последно място по Екоиновационния индекс (вж. фигура 3). Както е показано на фигура 4, от 2010 г. насам ефективността на България продължава да бъде доста под средната за ЕС.

Фигура 3: Екоиновационен индекс за 2017 г. (ЕС = 100)¹³

Фигура 4: Постигнати от България резултати по отношение на екоиновациите

Основните предизвикателства пред екоиновациите в България продължават да бъдат свързани с увеличаването на възможностите за инвестиции, насърчаването на ефективно използване на ресурсите, по-нататъшното развитие на енергията от възобновяеми източници и подобряването на практиките за устойчивост в транспортния сектор.

Набелязани бяха и важни за развитието на екоиновациите фактори като повишаване на осведомеността сред дружествата, гражданите и държавното управление за ползите от екологосъобразните продукти и технологии, висококвалифицирани човешки ресурси и капитал от

¹² Европейска комисия, [Сравнителен доклад за иновациите от 2018 г.](#)

¹³ Европейска комисия, Обсерватория за екоиновации: [Екоиновационен индекс за 2017 г.](#)

знания, както и водещата регионална позиция на България в сектора на информационните и комуникационните технологии.

Целенасочена подкрепа за екоиновациите се осигурява например от Националния иновационен фонд и Европейския фонд за регионално развитие (по оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ за периода 2014—2020 г.). През последните години бяха одобрени проекти за иновативни технологии за съобразено с околната среда третиране на опасни отпадъци, оползотворяване на отпадъчни каучукови продукти, производство на топлина от пиролиза на отпадъци, анализ на емисиите отработени газове, конверсия на конвенционални електрически превозни средства и др. През 2018 г. в България са били одобрени 11 национални изследователски програми и са били заделени около 30,5 милиона евро, предназначени за научноизследователски проекти до 2022 г. Две от тези програми обхващат екологичните предизвикателства, свързани с научноизследователската дейност — националната научна програма „Нисковъглеродна енергия за транспорта и бита“ и националната научна програма „Опазване на околната среда и намаляване на риска от неблагоприятни явления и природни бедствия“, като предвидените за тях средства са съответно около 3,7 милиона евро и 3 милиона евро¹⁴.

Екоиновациите се насърчават и от организации като „Клийнтех България“, която представлява бизнес мрежа, основана през 2012 г. за насърчаване на устойчивото икономическо развитие чрез чисти технологии и екоиновации.

Като част от проект „ЕкоИнн Дунав“, съфинансиран от Програмата за река Дунав по линия на Interreg („Европейско териториално сътрудничество“), беше създадена виртуална лаборатория за екоиновации. Нейната основна цел е да се подобри сътрудничеството между специалистите в областта на екоиновациите, като се постави специален акцент върху разработването и прилагането на екотехнологии в региона на река Дунав¹⁵.

Приоритетни действия за 2019 г.

- Необходимо е да се разработят стратегическа дългосрочна визия и интегриран подход, чрез които националните политики да ускорят навлизането на кръговата икономика във всички икономически сектори.

¹⁴ Република България, [Национални научни програми](#).

¹⁵ Европейска комисия, Обсерватория за екоиновации: Екоиновационен профил по държави 2016—2017 г.: България.

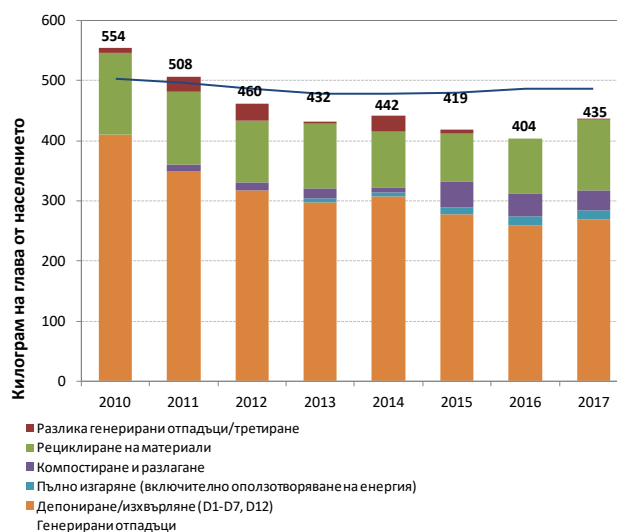
Управление на отпадъците

Превръщането на отпадъците в ресурс се подкрепя чрез:

- цялостно изпълнение на съответното законодателство на ЕС, което включва йерархия на отпадъците, осигуряване на разделно събиране, определяне на цели за предотвратяване на депонирането и др.;
- намаляване в абсолютни стойности на генерирането на отпадъци и на генерирането на отпадъци на глава от населението; и
- ограничаване на оползотворяването на енергия само до материалите, които не подлежат на рециклиране, и постепенно прекратяване на депонирането на отпадъци, които подлежат на рециклиране или оползотворяване.

В настоящия раздел се акцентира върху управлението на битовите отпадъци¹⁶, за които в законодателството на ЕС са определени задължителни цели за рециклиране¹⁷.

Фигура 5: Битови отпадъци в България според вида на третирането през периода 2010—2017 г.¹⁸

През 2017 г. в България е отбелязано увеличение в генерирането на битови отпадъци (вж. фигура 5), с което е сложен край на слабата тенденция към спад от 2014 г. насам, макар че количествата остават под средните за ЕС (435 kg/г./глава от населението в

¹⁶ Битовите отпадъци се състоят от смесени отпадъци и разделно събрани отпадъци от бита и от други източници, когато тези отпадъци имат сходен характер и състав с отпадъците от бита. Това определение не засяга разпределението на отговорностите за управлението на отпадъците между публичните и частните сектори.

¹⁷ Вж. член 11, параграф 2 от [Директива 2008/98/ЕО](#). Тази директива беше изменена през 2018 г. с [Директива \(ЕС\) 2018/851](#), като бяха въведени по-амбициозни цели за рециклиране за периода до 2035 г.

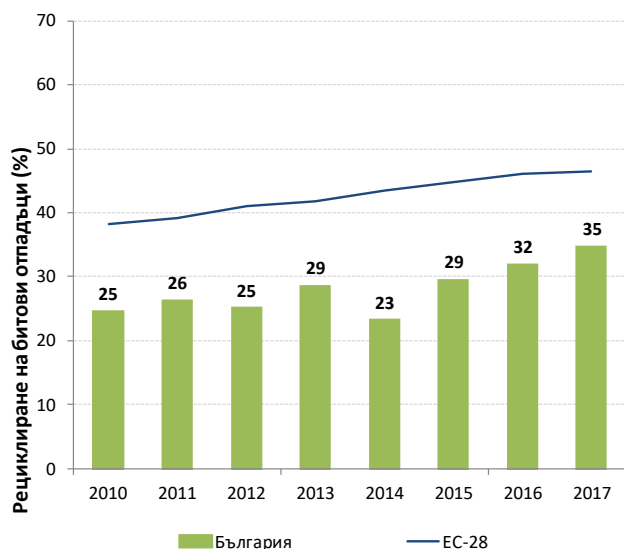
¹⁸ Евростат, [Битови отпадъци според операциите, свързани с отпадъците](#).

Преглед на изпълнението на политиките на ЕС в областта на околната среда от 2019 г. — България

сравнение с 487 kg/г./глава от населението). Битовите отпадъци според вида на третиране в България са показани на фигура 5, от която става ясно, че след 2010 г. количеството на депонираните отпадъци е намаляло, компостирането е нараснало и малко количество отпадъци е пренасочено от депониране към изгаряне.

Рециклирането на битови отпадъци (включително компостирането) е отбелязало леко повишение — до 35 % през 2017 г. (вж. фигура 6). Неговото равнище остава значително по-ниско от средното за ЕС (46 %), като ще са необходими значителни усилия за постигането до 2020 г. на целта за рециклиране на 50 % от битовите отпадъци¹⁹. Една от основните причини за липсата на напредък при разделното събиране на различни от метали материали, които подлежат на рециклиране, е конкуренцията между официалните и неофициалните системи за събиране на отпадъци. Тази конкуренция засяга както стимулите за схемите за разширена отговорност на производителя да инвестират в разделно събиране, така и мотивацията на гражданите за участие в това събиране.

Фигура 6: Равнище на рециклиране на битовите отпадъци през периода 2010—2017 г.²⁰

Поради тези причини в доклада за ранно предупреждение на Комисията²¹ България беше

¹⁹ Избраният от държавите членки метод може да е различен от метода, използван от Евростат (и посочен в настоящия доклад) за изчисляване на националните равнища на рециклиране и проследяване на изпълнението до 2020 г. на целта за рециклиране на 50 % от битовите отпадъци.

²⁰ Евростат, [Равнище на рециклиране на битовите отпадъци](#).

²¹ Европейска комисия, Доклад за прилагането на законодателството на ЕС относно отпадъците, включително за доклада за ранно предупреждение за държавите членки, които са изложени на риск да не постигнат целта за 2020 г. по отношение на

посочена сред държавите членки, за които има риск да не постигнат целта за рециклиране на битови отпадъци до 2020 г., и бяха препоръчани конкретни действия, чрез които отделните държави да отстранят констатираните пропуски. Постигането на целите за рециклиране през периода след 2020 г. ще изисква още по-големи усилия²². Значителен напредък беше отбелязан в увеличаването на компостирането, което през 2017 г. беше 8 %, но все още е под средното за ЕС равнище от около 16,5 %. По-голямата част от това увеличение обаче се отнася до небитовите биоразградими отпадъци (например от предприятия и паркове).

България все още е с едно от най-високите за ЕС равнища на депониране на битовите отпадъци — 62 % през 2017 г. в сравнение със средното равнище за ЕС от около 24 %.

Българската страна съобщи, че всички депа, които не отговарят на стандартите на ЕС, са престанали да приемат отпадъци, но постигнатите от държавата резултати в изпълнението на политиките трябва да бъдат допълнително подобрени: необходимо е приоритетно да се пристъпи към окончателното затваряне и рехабилитиране на тези депа, както и към премахване на незаконните сметища. Въпреки значителния напредък при затварянето на площадки, които не отговарят на изискванията, рехабилитацията им все още е съпроводена с трудности.

През 2013 г. в България беше въведен закон, съгласно който таксите за събиране на отпадъци трябва да се изчисляват не в зависимост от стойността на недвижимия имот, а въз основа на генерираните отпадъци (принципът „плащаш повече, ако изхвърляш повече“). Макар влизането в сила на този закон да беше предвидено за 1 януари 2015 г., то беше отлагано неколнократно, като последната целева дата беше 1 януари 2018 г. През октомври 2017 г. с изменение на Закона за местните данъци и такси бяха разяснени методите за изчисляване на разходите и таксите за събиране на отпадъци, но прилагането на принципа „замърсителят плаща“ беше отложено допълнително за 1 януари 2020 г.

Всички общини са задължени да събират най-малко четири потока отпадъци за рециклиране плюс биоразградими отпадъци. За тези отпадъци няма събиране от врата на врата, а пунктовете за събиране

целта за подготовката за повторно използване/рециклиране на битовите отпадъци ([COM\(2018\) 656](#)).

²² С [Директива \(ЕС\) 2018/851](#), [Директива \(ЕС\) 2018/852](#), [Директива \(ЕС\) 2018/850](#) и [Директива \(ЕС\) 2018/849](#) се изменя предишното законодателство за отпадъците и се определят по-амбициозни цели за рециклиране за периода до 2035 г. Тези цели ще бъдат взети предвид при оценката на напредъка в бъдещите доклади за преглед на изпълнението на политиките в областта на околната среда.

Преглед на изпълнението на политиките на ЕС в областта на околната среда от 2019 г. — България

приемат най-вече опаковъчни материали като стъкло, метал и пластмаса, хартия и остатъчни отпадъци.

В началото на 2017 г. беше приета нова Наредба за разделно събиране на биоотпадъци и третиране на биоразградимите отпадъци. В нея се предвижда целта до 2020 г. количеството на депонираните биоразградими отпадъци да бъде ограничено до 109 kg на глава от населението. Напредъкът по тази цел все още не е измерен.

Предвидено е до 2020 г. данъкът за депониране постепенно да се увеличи до 48,6 EUR на тон. Във връзка с този данък е въведена схема за стимулиране на общините — от него ще бъдат освободени тези от тях, които изпълняват целите си за рециклиране. Очаква се, че принудителното прилагане на мярката ще стимулира пазара.

През 2016 г. бяха публикувани няколко покани за представяне на предложения за събиране и третиране на екологични и други биоразградими отпадъци, средствата за които бяха отпуснати по линия на политиката на сближаване. По оперативната програма се предоставя финансиране на общините за третиране на биоотпадъците²³. В България продължава изграждането на общински съоръжения за сортиране и механична биологична обработка. Досега повечето от тези инвестиции са били използвани за подготовката на твърдо отпадъчно гориво, предназначено за изгаряне в циментови пещи, като е обръщано слабо внимание на рециклирането.

България планира да засили правоприлагането и контрола върху изпълнението от страна на общините.

Приоритетни действия за 2019 г.

- Да се обърне приоритетно внимание на запечатването и рехабилитацията на депата, които не отговарят на изискванията.
- Да се полагат непрекъснати усилия за предотвратяване на незаконното изхвърляне на отпадъци, включително на замърсяването.
- Да се подобрява и разширява разделното събиране на отпадъци, включително на биоотпадъци. Да се определят минимални стандарти за разделно събиране (например честота на събиране, видове контейнери и др.) в общините, за да се гарантира висока степен на улавяне на годните за рециклиране отпадъци. Да се изготвят и изпълняват програми за подкрепа на общините, за да бъдат подпомогнати усилията за организиране на разделно събиране и

подобряване на ефективността при рециклирането.

- Да се въведат и използват относимите икономически инструменти, като например принципът „плащаш повече, ако изхвърляш повече“. Да се въведат нови инструменти за подобряване на ефективността при рециклирането.

Изменение на климата

С ратифицирането на Парижкото споразумение относно изменението на климата на 5 октомври 2016 г. ЕС се ангажира да предприеме амбициозни действия в областта на климата както в международен план, така и на европейско равнище. Целите на ЕС са емисиите на парникови газове да се намалят с 20 % до 2020 г. и с поне 40 % до 2030 г. в сравнение с 1990 г. Една от дългосрочните цели на ЕС включва намаляване на европейските емисии с 80—95 % до 2050 г. като част от усилията, които се изискват от групата на развитите държави. Адаптирането към неблагоприятните последици от изменението на климата е от жизненоважно значение, за да се облекчат вече видимите му ефекти и да се подобрят готовността и устойчивостта спрямо бъдещите въздействия.

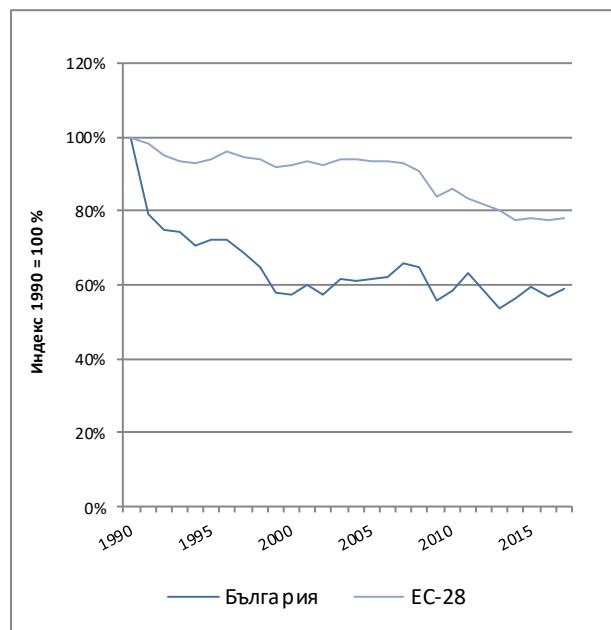
Всички големи източници на парникови газове в промишлеността, енергетиката и авиационния сектор в Европа са обхванати от Схемата на ЕС за търговия с емисии. Тя се прилага във всички държави членки и при нея е налице много висока степен на съответствие. Всяка година инсталациите покриват около 99 % от емисиите си с необходимия брой квоти.

За емисиите, които не са обхванати от схемата на ЕС за търговия с емисии, държавите членки имат задължителни национални цели в рамките на законодателството за разпределяне на усилията. За всяка година от периода 2013—2016 г. емисиите на България са били под годишно разпределените количества. По предварителни данни през 2017 г. емисиите са били малко над годишно разпределените количества. За 2020 г. националната цел на България съгласно Решението за разпределяне на усилията е да се избегне увеличаване на емисиите с повече от 20 % в сравнение с 2005 г. За 2030 г. целта на страната съгласно Регламента относно разпределянето на усилията ще бъде емисиите да не надвишават нивата от 2005 г.

²³ Република България, [оперативна програма „Околна среда“ 2014—2020 г.](#)

Преглед на изпълнението на политиките на ЕС в областта на околната среда от 2019 г. — България

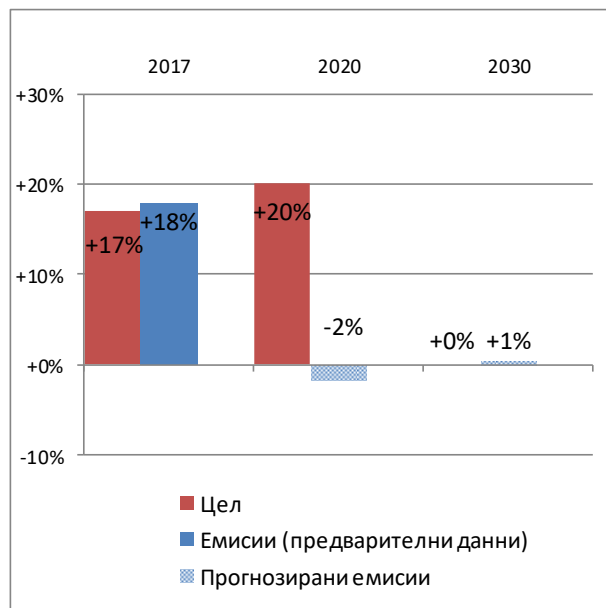
Фигура 7: Промяна в общите емисии на парникови газове 1990—2017 г. (1990 г. = 100 %)²⁴

В рамките на инициативата за енергиен съюз държавите членки изготвят интегрирани национални планове и дългосрочни стратегии в областта на енергетиката и климата. Планът на България беше представен през януари 2019 г.

Съгласно Регламента за флуорсъдържащите парникови газове държавите членки трябва да въведат програми за обучение и сертифициране и правила за санкции, както и да уведомят Комисията за тези мерки до 2017 г. България е уведомила и за двете мерки.

Фигура 8: Цели и емисии за България съгласно Решението за разпределяне на усилията и Регламента за разпределяне на усилията²⁵

Отчитането на емисиите и поглъщанията от горите и селското стопанство се урежда от Протокола от Киото. Отчетените количества по Протокола от Киото за България показват, че в периода 2013—2016 г. нетното поглъщане е било средно – 7,1 милиона тона еквивалент на CO₂. В тази връзка България допринася с около 1,9 % към средно годишния поглъстител на ЕС-28 от – 384,4 милиона тона еквивалент на CO₂. Данните за същия период показват нетен дебит от средно 0,8 милиона тона еквивалент на CO₂, което съответства на отрицателен принос от – 0,7 % от отчитания поглъстител на ЕС-28 от – 115,7 милиона тона еквивалент на CO₂. България е една от шестте държави — членки на ЕС, които показват нетни дебети в това предварително отчитане. Отчетените нетни поглъщания показват незначителни изменения без определена тенденция, докато отчетените нетни дебети показват същите изменения с леки тенденции към намаляване.

Стратегията на ЕС за адаптиране към изменението на климата, приета през 2013 г., има за цел да повиши устойчивостта на Европа спрямо изменението на климата чрез насърчаване на положителни действия от страна на държавите членки, вземане на решения при по-добра информираност и насърчаване на адаптацията в ключовите уязвими сектори. Чрез приемането на съгласуван подход и осигуряването на по-добра координация стратегията има за цел да се

²⁴ Годишна инвентаризация на емисиите на парникови газове в Европейския съюз за периода 1990—2016 г. ([Приложение на Европейската агенция за околна среда \(ЕАОС\) за преглед на данните за парниковите газове](#)). *Proxy GHG emission estimates for 2017. Approximated EU greenhouse gas inventory 2017* (Предварителни оценки на емисиите на парникови газове за 2017 г. Приблизителна инвентаризация на парниковите газове в ЕС за 2017 г.), ЕАОС. Национални прогнози на държавите членки, разгледани от ЕАОС.

²⁵ *Proxy GHG emission estimates for 2017. Approximated EU greenhouse gas inventory 2017* (Предварителни оценки на емисиите на парникови газове за 2017 г. Приблизителна инвентаризация на парниковите газове в ЕС за 2017 г.), ЕАОС. Национални прогнози на държавите членки, разгледани от ЕАОС.

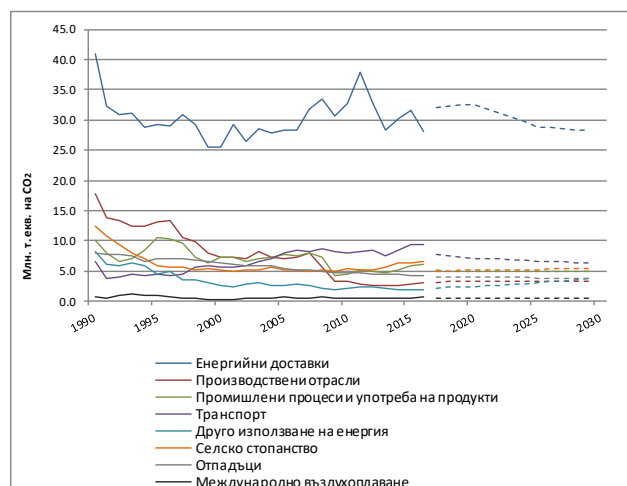
Преглед на изпълнението на политиките на ЕС в областта на околната среда от 2019 г. — България

повиши готовността и капацитетът на всички нива на управление, за да се реагира на въздействието от изменението на климата.

Понастоящем България изготвя своята национална стратегия и план за адаптиране чрез проект, осъществяван с консултативната подкрепа на Световната банка. Проектът на стратегията е подкрепен от оценки на адаптирането към климата в девет сектора, които представляват интерес, както и от проучване на макроикономическите последици от изменението на климата. Стратегията за адаптиране към изменението на климата за община София е изготвена в рамките на финансирания от ЕС проект „Transitioning towards Urban Resilience and Sustainability — TURAS“ (Преход към градска гъвкавост и устойчивост).

стопанство, природата и водите, или в областта на транспорта, въздуха и здравеопазването.

Фигура 9: Емисии на парникови газове по сектори (милиона тона еквивалент на CO₂). Данни за 1990—2016 г. Прогнози за 2017—2030 г.²⁶

Общите приходи на България от търгове на квоти за емисии по схемата на ЕС за търговия с емисии за периода 2013—2017 г. възлизат на 427 милиона евро. 100 % от приходите от тези търгове са изразходвани за целите на климата и енергетиката.

Приоритетни действия за 2019 г.

В настоящия доклад не са включени приоритетни действия по отношение на действията в областта на климата, тъй като Комисията трябва първо да оцени проектите на националните планове в областта на енергетиката и климата, които държавите членки ще представят до края на 2018 г. Тези планове следва да повишат съгласуваността между политиките в областта на енергетиката и климата и биха могли да бъдат добър пример за това как могат да се свържат секторните политики с други взаимосвързани теми, като например тези в областта на селското

²⁶ ЕАОС, [Общи тенденции и прогнози за парниковите газове](#).

2. Опазване, съхранение и увеличаване на природния капитал

Природа и биологично разнообразие

Стратегията на ЕС за биологичното разнообразие има за цел да се преустанови загубата на биологично разнообразие в ЕС до 2020 г. Постигането на благоприятен природозащитен статус на защитените видове и местообитания изисква цялостно изпълнение на Директивата за местообитанията и Директивата за птиците. За целта също така е необходимо да се осигури подкрепата на селското и горското стопанство за поддържането и подобряването на биологичното разнообразие.

Стратегия за биологичното разнообразие

Основният национален документ, свързан с биологичното разнообразие в България, е вторият национален план за опазване на биологичното разнообразие за периода 2005—2010 г. Планът не е актуализиран официално, но са формулирани и приложени нови национални приоритети.

Въпреки че България е сравнително малка страна (111 001,9 km²), поради своите изключително разнообразни климатични, геоложки, топографски и хидроложки условия тя разполага с изключително богато биологично разнообразие — на нейната територия се срещат 26 % от всички описани в Европа видове, които представляват над 2 % от видовете в света^{27,28}. Съответно тя се нарежда сред държавите с най-голямо биологично разнообразие в Европа. 38,55 % от територията на България са заети от гори, разположени предимно по планински склонове и необработваеми земи.

Основните рискове за биологичното разнообразие в България са свързани със загубата на местообитания в резултат на развитието на градовете и инфраструктурата, неустойчивото селско стопанство, повишените равнища на замърсяване на въздуха и експлоатацията на видовете от икономическо значение. Слабостите в тази област все още включват лошото прилагане на природозащитното законодателство и другите разпоредби за опазване на околната среда (в това число липсата на природозащитни цели и мерки), неефективното управление и стопанисване на защитените територии, както и недостатъчното финансиране или

неефективното използване на наличното финансиране.

Създаване на съгласувана мрежа от защитени зони по „Натура 2000“

Съгласно Директивата за птиците и Директивата за местообитанията държавите членки трябва да създадат съгласувани национални мрежи от защитени зони по „Натура 2000“. Комисията извършва оценка на спазването на това изискване за всеки вид и тип местообитание, които се срещат на територията на държавите членки.

България е определила 233 защитени зони по „Натура 2000“ в съответствие с Директивата за местообитанията (територия от значение за Общността/ТЗО). Морските територии обхващат изцяло три от тези защитени зони и са част от други 14. Определени са и 119 защитени зони по „Натура 2000“ в съответствие с Директивата за птиците (специални защитени зони/СЗЗ). ТЗО и СЗЗ обхващат 41 053,2 km² от територията на България, от които 38 231,84 km² са разположени на сушата, а 2 821,35 km² принадлежат към морската територия.

Мрежата „Натура 2000“ в България включва 90 типа местообитания и 121 вида, различни от птици — в това число 28 приоритетни местообитания и 8 приоритетни вида, както и 120 птици и 70 прелетни птици.

Сухоземната част на „Натура 2000“ за птиците е почти завършена с едно изключение. В решение на Съда на ЕС от 2018 г. беше потвърдено, че България не е определила достатъчно територии в Рила за защита на 17 вида птици (C-97/17). С изпълнението на това решение сухоземната част на мрежата за птиците може да се счита за завършена.

Все още има пропуски в мрежата съгласно Директивата за местообитанията, по отношение на които България трябва да предприеме действия. Тези действия се отнасят както до липсващите територии за *Ursus arctos* и *Cottus gobio* в Рила, така и до няколко други характеристики на сухоземната територия.

²⁷ Червен списък на застрашените видове на Международния съюз за опазване на природата и природните ресурси (IUCN), [Bulgaria's biodiversity at risk](#) (Биологичното разнообразие на България е изложено на риск).

²⁸ [Български портал за биоразнообразието](#).

Освен това последната оценка на частта на „Натура 2000“, обхващаща ТЗО, показва наличието на някои научни резерви по отношение на характеристиките на морските компоненти на мрежата²⁹. Комисията следи отблизо този въпрос.

Определяне на защитени зони по „Натура 2000“ и набелязване на природозащитни цели и мерки

България все още не е изпълнила задълженията си по член 4, параграф 4 от Директивата за местообитанията за определяне на ТЗО като специални защитени зони (СЗЗ), и по член 6, параграф 1 за определяне на специфични за защитените зони природозащитни цели и установяване на природозащитни мерки за тях, така че видовете и местообитанията от интерес за Общността да се поддържат или възстановят до благоприятен природозащитен статус в целия им естествен ареал. Към септември 2018 г. са били публикувани заповедите за определяне на само 9 от 233 ТЗО.

Необходимо е незабавно да се обърне сериозно внимание на определянето на специфични за зоните природозащитни цели и мерки, създаването на ефективна структура за управление на „Натура 2000“ и укрепването на капацитета на администрацията и другите органи, чиито дейности са свързани с мрежата „Натура 2000“.

България не е постигнала никакъв напредък спрямо ПИПООС от 2017 г. по отношение на създаването на органи за управление на защитените зони по „Натура 2000“. Органи за управление са налице само за защитените зони, които се припокриват с трите национални парка и шестте природни парка. Макар за тези девет обекта да има планове за управление, някои от тях са отдавна остарели. Такива планове са въведени и за много малък брой други защитени зони по „Натура 2000“.

Интегрирането на политиката в областта на природата и биологичното разнообразие в други секторни политики не само ще подобри управлението на защитените зони по „Натура 2000“ и опазването на видовете, но може да осигури допълнителни източници на финансиране³⁰.

Това интегриране е особено важно за селското стопанство. Данните сочат, че редица пасища с висока природна стойност в България са били сериозно увредени, особено в редица зони по „Натура 2000“.

Докладът за ПИПООС от 2017 г. се позовава на последния доклад за природозащитния статус на местообитанията и видовете, като за целите на следващия ПИПООС ще бъдат използвани по-актуални данни.

Все още е необходимо да се организират прояви за разясняване на „Натура 2000“, нейните цели, задълженията, възможностите и ползите от нея на национално и на регионално равнище — особено в районите, в които се наблюдава съпротива срещу тази мрежа, за да се спомогне за преодоляване на отрицателните нагласи и за получаване на подкрепа от местното население.

Напредък при поддържането или възстановяването на благоприятен природозащитен статус на видове и местообитания

Тъй като държавите членки представят доклади за напредъка при прилагането на двете директиви на всеки шест години, не е получена нова информация за състоянието на природните местообитания и видовете, нито за напредъка, постигнат в подобряването на природозащитния статус на видовете и местообитанията в България, в сравнение с доклада за България в рамките на ПИПООС от 2017 г.

Продължава практиката да се разрешават планове и проекти, без да се отчита кумулативното въздействие на съществуващите и разрешените планове и проекти върху защитените зони по „Натура 2000“. Все още не са намерени решения на много от проблемите, представляващи огромна заплаха за природозащитните цели. Въпреки предприетите от България мерки този структурен проблем продължава да е на дневен ред и Комисията редовно получава оплаквания относно издадени разрешения за планове и проекти въз основа на неадекватни или липсващи оценки. България трябва да активизира усилията за събиране на достоверни данни и да подобри качеството на оценките за съвместимост и процедурите за издаване на разрешения.

²⁹ За всяка държава членка Комисията преценява дали видовете и типовете местообитания в приложения I и II към Директивата за местообитанията са достатъчно добре представени в определените към днешна дата зони. Това се изразява като процент от видовете и местообитанията, за които трябва да бъдат определени допълнителни зони, за да се допълни мрежата в съответната държава. [Текущите данни](#), които бяха подложени на оценка през периода 2014—2015 г., отразяват положението до декември 2013 г.

³⁰ Европейска комисия, 2016 г. [Integration of Natura 2000 and biodiversity into EU funding \(EAFRD, ERDF, CF, EMFF, ESF\). Analysis of a](#)

[selection of operational programmes approved for 2014-2020](#) (Интегриране на „Натура 2000“ и биологичното разнообразие във финансирането от ЕС (ЕЗФРСР, ЕФРР, КФ, ЕФМДР, ЕСФ). Анализ на някои оперативни програми, одобрени за периода 2014—2020 г.).

Приоритетни действия за 2019 г.

- Приоритетно да се завърши процесът по определяне на специалните защитени зони и да се въведат ясно дефинирани и специфични за защитените зони природозащитни цели и необходимите природозащитни мерки за всяко местообитание и всеки вид от интерес за Общността във всички защитени зони по „Натура 2000“.
- Да се изградят ефективни структури за управление на „Натура 2000“ с подходящ административен и финансов капацитет.
- Да се преодолеят недостатъците при изпълнението на директивите за опазване на природата (по-специално при издаването на разрешения за планове и проекти) и интегрирането на политиката в другите секторни политики.

Оценка на природния капитал

В рамките на стратегията на ЕС за биологичното разнообразие държавите членки се призовават да картографират и оценят състоянието на екосистемите и техните услуги³¹ на своите територии до 2014 г., да извършат оценка на икономическата стойност на посочените услуги и да интегрират тази стойност в системите за отчитане и докладване на равнище ЕС и на национално равнище до 2020 г.

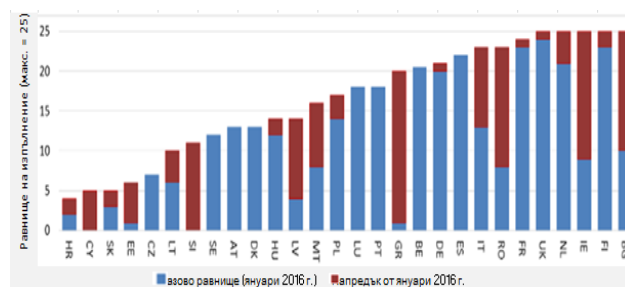
България е получила финансиране чрез безвъзмездни средства, предоставени от Норвегия и Европейското икономическо пространство, за създаване на национални проекти за картографиране на екосистемите и техните услуги. Това е позволило постигането на значителен напредък през 2016 и 2017 г. Завършени и обобщени са седемте проекта за

състоянието (по вид) на девет екосистеми извън „Натура 2000“. Хоризонталните теми (теоретични насоки, ландшафт, опрашване на растенията и теренна работа в България) са достъпни по електронен път.

През 2019 г. ще бъде въведена методика за парична оценка на екосистемните услуги, като се очаква тя да бъде включена като следваща стъпка в националните сметки. В българската информационна система за биологичното разнообразие са включени визуални карти на всички оценки, проекти за картографиране и оценка, както и някои други проекти, които могат да осигурят информация за мониторинга на екосистемите (например Източната и Южната европейска мрежа за инвазивни чужди видове) като инструмент за подпомагане на управлението на чуждите видове в България, граждански научни и политически проекти за биологично разнообразие извън „НАТУРА 2000“.

На срещата на работната група на MAES, проведена в Брюксел през септември 2018 г., беше показано, че България е постигнала значителен напредък от януари 2016 г. в изпълнението на тази инициатива (вж. фигура 10). Оценката е изготвена по линия на проекта EMERALDA³² и въз основа на 27 въпроса за изпълнението. Тя се актуализира на всеки шест месеца.

Фигура 10: Изпълнение на инициативата MAES за картографиране и оценка на екосистемите и техните услуги (септември 2018 г.)

Инвазивни чужди видове

Съгласно стратегията на ЕС за биологичното разнообразие до 2020 г. трябва да бъдат постигнати следните цели:

- да бъдат идентифицирани инвазивните чужди видове;
- да бъдат контролирани и ликвидирани приоритетните видове; и
- да се управляват пътищата на проникване, така че да се предотврати нарушаването на биологичното

³¹ Екосистемните услуги са предоставяните от природата ползи (например храна, суровини, чиста вода и опрашване на растенията), от които зависи човешкото общество.

³² [Проект на ЕС Emerald](#).

разнообразие в Европа от страна на нови инвазивни чужди видове.

Посочените цели се подкрепят от Регламента относно инвазивните чужди видове, който влезе в сила на 1 януари 2015 г.

От доклада за базовото разпределение (фигура 11), за който България не е направила преглед на данните си, е видно, че от 37-те вида от първия списък на ЕС само 4 вида са подложени на наблюдение в България. Всички те са водни видове с ограничено разпространение: нутрия (*Myocastor coypus*), американски шипобузест рак (*Orconectes limosus*), ротан (*Perccottus glenii*) и червеноуха плъзгаща се сладководна костенурка (*Trachemys scripta*). Предполага се, че България е по-малко засегната в сравнение със съседните държави, но това може да означава, че наличните данни са по-бедни, тъй като изброените видове не са били обект на наблюдение преди приемането на списъка на ЕС.

Фигура 11: Брой на ИЧВ, засягащи ЕС, според наличната географска информация за България³³

В периода между влизането в сила на списъка на ЕС и 18 май 2018 г. България не е уведомила Комисията за появата на нови ИЧВ, засягащи ЕС, в съответствие с член 16, параграф 2 от Регламента относно ИЧВ.

Тъй като базовото разпределение сочи, че нутрията (*Myocastor coypu*) все още е в начален стадий на инвазия, препоръката към България е да направи опит да ликвидира този вид, за да се избегнат значителните дългосрочни разходи за управлението му.

Постигането на резултати в тази област зависи от

³³ Tsiamis K; Gervasini E; Deriu I; D'amico F; Nunes A; Addamo A; De Jesus Cardoso A. [Baseline Distribution of Invasive Alien Species of Union concern](#) (Базово разпределение на инвазивните чужди видове, които засягат Съюза). [Испра \(Италия\), Служба за публикации на Европейския съюз](#); 2017 г., EUR 28596 EN, doi:10.2760/772692.

намирането на начини за подобряване на националната система за наблюдение и събиране на данни.

Защита на почвите

В Тематичната стратегия на ЕС за защита на почвите се подчертава необходимостта да се осигури устойчиво използване на почвите. То включва предотвратяване на по-нататъшната деградация на почвите и запазване на техните функции, както и възстановяване на деградиралите почви. В Пътната карта за ефективно използване на ресурсите в Европа от 2011 г. се посочва, че до 2020 г. в политиките на ЕС следва да се взема под внимание оказването от тях пряко и непряко въздействие върху земеползването.

Почвата е ограничен и изключително уязвим ресурс, чието състояние в ЕС непрекъснато се влошава.

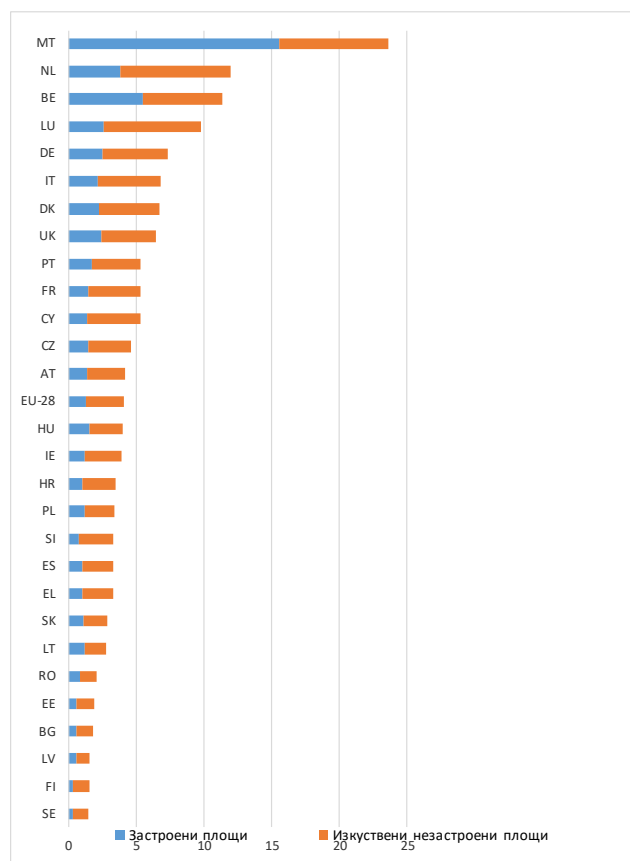
Съгласно базата данни CORINE Land Cover в периода 2006—2012 г. годишният темп на усвояване на земя (растеж на изкуствените площи) в България е бил 0,14 % , което е много под средното ниво за ЕС (0,41 %). Този темп се изразява в 755 хектара годишно (основно мини, кариери и сметища), като въздействие върху него оказват също така секторите на жилищното строителство, услугите и развлеченията³⁴.

Процентът на изкуствените земи³⁵ в България (фигура 12) може да се разглежда като мярка за относителния натиск върху природата и биологичното разнообразие, както и за екологичния натиск върху хората, живеещи в урбанизирани райони. Подобна мярка представлява и гъстотата на населението.

³⁴ Европейска агенция за околна среда [Проекторезултати от инвентаризацията на базата данни за земното покритие CORINE Land Cover \(CLC\) през 2012 г.](#); средногодишен темп на усвояване на земя за периода 2006—2012 г. като процент от изкуствените площи през 2006 г.

³⁵ Изкуственото земно покритие се определя като общо застроените площи с наличие на покривни конструкции (включително сгради и оранжерии), изкуствени незастроени площи (включително с характеристики на запечатани площи като дворове на сгради, стопански дворове, гробища, паркинги и др., както и с линейни характеристики като улици, пътища, железопътни линии, писти, мостове) и други изкуствени площи (включително мостове и виадукти, подвижни къщи, слънчеви панели, електроцентрали, електрически подстанции, тръбопроводи, водопричиствателни станции и открити сметища).

Фигура 12: Дял на изкуственото земно покритие, 2015 г.³⁶

Делът на изкуственото земно покритие в България е 1,8 %, т.е. под средния за ЕС-28 показател от 4,1 %. Гъстотата на населението е 64,8/km², което е далеч под средната за ЕС стойност — 118³⁷.

Замърсяването може сериозно да намали качеството на почвата и да застраши здравето на човека или околната среда. В неотдавнашен доклад на Европейската комисия³⁸ се посочва, че потенциално замърсяващи дейности са извършвани или все още се извършват на около 2,8 милиона обекта в ЕС. На равнище ЕС 650 000 от тези обекти са регистрирани в национални или регионални инвентаризации. Вече са възстановени 65 500 замърсени обекта. България е регистрирала 26 обекта, в които са извършвани или се извършват потенциално замърсяващи дейности, и вече е възстановила или приложила мерки за последваща грижа на 20 обекта.

³⁶ Евростат, [Земя, покрита от изкуствени повърхности по региони по NUTS 2](#).

³⁷ Евростат, [Гъстота на населението по региони по NUTS 3](#).

³⁸ Ana Paya Perez, Natalia Rodriguez Eugenio (2018), *Status of local soil contamination in Europe: Revision of the indicator "Progress in the management Contaminated Sites in Europe"* (Състояние на замърсяването на местните почви в Европа: преразглеждане на показателя „Напредък в управлението на замърсени обекти в Европа“).

Макар ерозията на почвите от водата да е естествен процес, той може да бъде утежнен от изменението на климата и някои човешки дейности, като например неподходящи земеделски практики, обезлесяване, горски пожари или строителни работи. Високите нива на ерозия на почвата могат да намалят производителността в селското стопанство и да окажат отрицателно и трансгранично въздействие върху биологичното разнообразие, екосистемните услуги и реките и езерата (поради увеличените обеми на седиментите и преноса на замърсители). Според модела RUSLE2015³⁹ България има среден процент загуби на почва в резултат на ерозия под действието на водата от 2,05 тона на хектар годишно ($t\ ha^{-a}\ g^{-r}$) в сравнение със средна стойност от 2,46 $t\ ha^{-a}\ g^{-r}$ за ЕС. Това показва, че ерозията на почвата е на средно равнище. Следва да се отбележи, че тези стойности са резултат от модел на равнище ЕС и следователно не могат да се разглеждат като стойности, измерени на местно ниво. В рамките на една и съща държава членка действителната степен на загуба на почва може да варира силно в зависимост от местните условия.

Органичните вещества в почвата са важен фактор във въглеродния цикъл и климатичните промени. Почвите са вторият по големина въглероден поглъtitел в света след океаните.

Опазване на морската среда

В съответствие с политиката и законодателството на ЕС в областта на крайбрежната и морската среда до 2020 г. трябва да се намали въздействието на натиска върху морските води, за да се постигне и поддържа добро екологично състояние и да се гарантира, че крайбрежните зони се управляват по устойчив начин.

Целта на Рамковата директива за морска стратегия⁴⁰ е до 2020 г. да се постигне добро екологично състояние на морските води на ЕС. С оглед на това държавите членки трябва да разработят морска стратегия за своите морски води и да си сътрудничат с държавите от ЕС, с които споделят общ морски регион или подрегион.

Конвенцията за опазване на Черно море от замърсяване (Букурещката конвенция) допринася за постигането на целите на България, изисквани съгласно Рамковата директива за морска стратегия. Морските стратегии включват различни стъпки, които

³⁹ Panagos, P., Borrelli, P., Poesen, J., Ballabio, C., Lugato, E., Meusburger, K., Montanarella, L., Alewell, C., *The new assessment of soil loss by water erosion in Europe*, (2015) (Нова оценка на загубата на почва в резултат на ерозия под действието на водата в Европа (2015 г.), *Environmental Science and Policy*, 54, стр. 438–447).

⁴⁰ [Директива 2008/56/ЕО](#).

трябва да бъдат предприети в рамките на шестгодишни цикли. В съответствие с най-актуалното изискване държавите членки трябваше да изготвят и докладват своята програма от мерки на Комисията до 31 март 2016 г. Комисията извърши оценка на пригодността на предприетите от България мерки за постигането на добро екологично състояние⁴¹.

Част от мерките, предприети от България, са насочени към най-големия натиск върху морската ѝ среда и свързаните с нея дейности. Това показва, че те са разработени в съответствие с най-актуалните определения за добро екологично състояние и цели и че са съобразени с натиска, регистриран на регионално равнище, макар и да са установени някои пропуски (например физическа загуба и щети, причинени от пристанищни операции, придобиване на територия от морето и брегови укрепления). Българската страна не е представила ясен график за постигане на добро екологично състояние; тя често изтъква цялостната липса на познания за състоянието на морската среда и докладва, че не може да прецени дали се очаква постигането на добро екологично състояние до 2020 г. поради пропуски в знанията. Като цяло българската програма от мерки отговаря частично на изискванията на Рамковата директива за морска стратегия.

директива за морска стратегия в рамките на определения срок.

Приоритетни действия за 2019 г.

- Да се определи съответното добро екологично състояние и относимите цели (когато такива не съществуват), както и срокове за постигането им.
- Да се предостави повече информация за мерките за постигане на добро екологично състояние, да се установят повече мерки с пряко въздействие върху натиска и количествено да се определи очакваното намаляване на този натиск.
- Да се гарантира регионално сътрудничество, когато това е практически осъществимо и целесъобразно, за справяне с преобладаващите видове натиск в Черноморския регион.
- Да се гарантира своевременното докладване на различните елементи съгласно Рамковата

⁴¹ [COM\(2018\) 562](#) и [SWD\(2018\) 393](#).

3. Гарантиране на здравето и качеството на живота на гражданите

Качество на въздуха

Политиката и законодателството на ЕС в областта на чистия въздух налагат изискване за значително подобряване на качеството на въздуха в ЕС, като целта е ЕС да се доближи до стандартите, препоръчвани от Световната здравна организация. Както замърсяването на въздуха, така и неговото въздействие върху здравето на човека, екосистемите и биологичното разнообразие трябва да бъдат намалени още повече, за да се постигне дългосрочната цел за ненадвишаване на критичните натоварвания и равнища. С оглед на това е необходимо да се увеличат усилията за цялостно спазване на законодателството на ЕС относно качеството на атмосферния въздух и да се определят стратегически цели и действия за периода след 2020 г.

ЕС е разработил цялостен пакет от законодателство за качеството на въздуха⁴², с който се установяват основани на здравеопазването стандарти и цели по отношение на редица замърсители на въздуха.

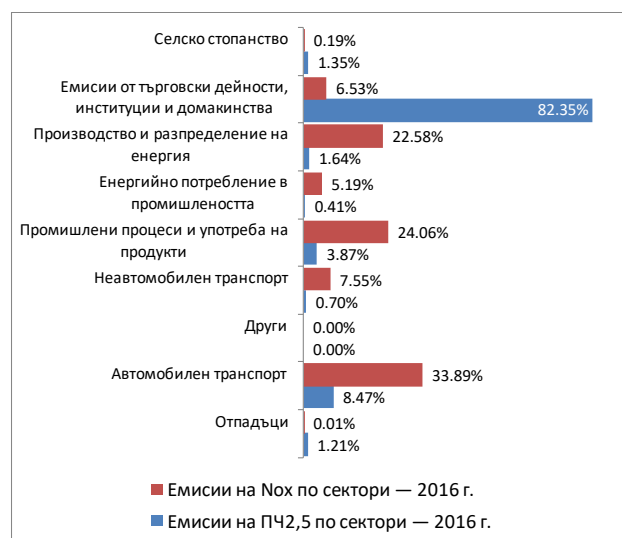
В България е констатирано значително намаление в емисиите на няколко замърсителя на въздуха⁴³. Намалението на емисиите между 1990 и 2014 г., посочено при предишния ПИПООС, продължи и през периода 2014—2016 г. Емисиите на серни оксиди (SO_x) са намалели с 44,34 %, а емисиите на азотни оксиди (NO_x) — с 5,16 %. През периода 2014—2016 г. обаче емисиите на неметанови летливи органични съединения (NMVOC) са нараснали с 2,22 %, емисиите на амоняк (NH₃) — с 1,78 %, а емисиите на фини прахови частици (ПЧ_{2,5}) — с 2,41 % (вж. също фигура 13 относно общите емисии на ПЧ_{2,5} и NO_x по сектори).

Въпреки постигнатия напредък са необходими допълнителни усилия за изпълнение на ангажиментите за намаляване на емисиите (спрямо нивата от 2005 г.), определени в новата Директива относно националните тавани за емисии⁴⁴, за периода 2020—2029 г. и за всяка година от 2030 г. нататък.

Качеството на атмосферния въздух в България продължава да буди сериозна загриженост. Според приблизителни изчисления на Европейската агенция

за околна среда около 14 200 случая на преждевременна смърт през 2015 г. са се дължали на концентрации на фини прахови частици⁴⁵, 350 — на концентрация на озон⁴⁶ и 640 — на концентрация⁴⁷ на азотен диоксид⁴⁸. Основните източници на замърсяване на въздуха с прахови частици (прах) са битовите отоплителни инсталации, работещи с твърди горива, и транспортът. Старият автомобилен парк повишава риска от превишаване на емисиите на азотни оксиди (NO_x). България все още не е приложила никакви структурни мерки за справяне със замърсяването на въздуха и за хармонизиране на целите за качеството на въздуха със специфични ключови секторни политики (например климат, енергетика, транспорт).

Фигура 13: Емисии на ПЧ_{2,5} и NO_x по сектори в България⁴⁹

България не е предоставила данни с достатъчно добро качество за 2015 и 2016 г., въз основа на които

⁴⁵ Праховите частици (ПЧ) представляват смес от аерозолни частици (твърди и течни) с разнообразен диапазон от размери и химичен състав. ПЧ₁₀ и ПЧ_{2,5} са съответно частици с диаметър 10 (2,5) микрона или по-малко. ПЧ се отделят в атмосферата от множество антропогенни източници, включително при горене.

⁴⁶ Приземният озон, който е парников газ, се образува от фотохимично действие върху замърсяването.

⁴⁷ *Air Quality in Europe – 2018 Report* (Качеството на въздуха в Европа — доклад от 2018 г.), стр. 64. В доклада се съдържа и подробна информация за използваната методика.

⁴⁸ NO_x се отделя при изгарянето на горива (например от промишлени съоръжения и сектора на автомобилния транспорт). NO_x е група газове, която се състои от азотен оксид (NO) и азотен диоксид (NO₂).

⁴⁹ Данни за 2016 г. съгласно Директивата за националните тавани за емисии по държави членки, предоставени на ЕАОС.

⁴² Европейска комисия, 2016 г., [Стандарти за качеството на атмосферния въздух](#).

⁴³ Вж. [Централно хранилище на данни на EIONET и Приложение за преглед на данни за емисиите на замърсители на въздуха \(Директива за националните тавани за емисии\)](#).

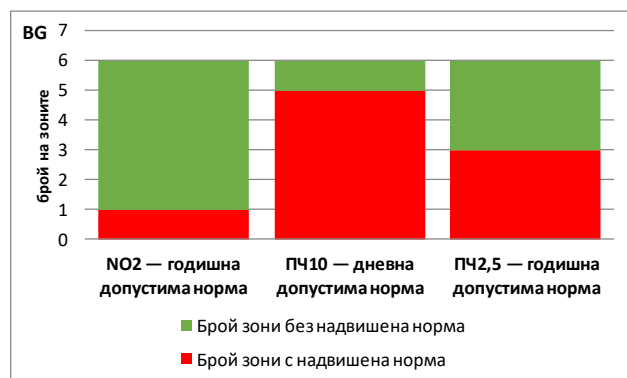
⁴⁴ [Директива 2016/2284/ЕС](#).

Преглед на изпълнението на политиките на ЕС в областта на околната среда от 2019 г. — България

да се извърши съдържателен анализ на постигането на екологичните цели. За 2017 г. са регистрирани превишения на годишната гранична стойност на азотния диоксид (NO_2) в една от общо шестте зони за качество на въздуха (Пловдив). Превиишения при праховите частици (ПЧ_{10}) има в пет зони за качество на въздуха (включително Пловдив, Бургас и София), а при фините прахови частици ($\text{ПЧ}_{2,5}$) — в три от общо шестте такива зони (Пловдив, София и Русе). По отношение на серния диоксид (SO_2) са отчетени превишения в две зони. Освен това в някои случаи не са постигнати целевите стойности за концентрациите на озон и бензо(а)пирен (вж. фигура 14 относно броя на зоните за качество на въздуха, в които са превишени граничните стойности за NO_2 , $\text{ПЧ}_{2,5}$ и ПЧ_{10}).

Според Европейската сметна палата⁵⁰ действията на ЕС за защита на здравето на човека от замърсяването на въздуха не са дали очакваното въздействие. В някои случаи има риск от подценяване на замърсяването на въздуха, тъй като наблюдението невинаги може да се извършва на правилните места. Понастоящем от държавите членки се изисква да докладват на Комисията както данни за качеството на въздуха в реално време, така и валидирани данни⁵¹. За съжаление представянето на такива доклади от страна на България през последните години е съпроводено със закъснения.

Фигура 14: Зони за качество на въздуха, в които през 2017 г. са били надвишени стандартите на ЕС⁵²

Европейската комисия предприема последващи действия по отношение на системните нарушения на изискванията за качество на въздуха (за ПЧ_{10} и SO_2),

⁵⁰ Европейска сметна палата, Специален доклад № 23/2018, „Замърсяване на въздуха — здравето ни все още не е достатъчно защитено“, стр. 41.

⁵¹ В съответствие с член 5 от [Решение за изпълнение 2011/850/ЕС на Комисията](#) от 12 декември 2011 г. за формулиране на правила за прилагането на [директиви 2004/107/ЕО](#) и [2008/50/ЕО](#) на Европейския парламент и на Съвета относно взаимния обмен на информация и докладването за качеството на атмосферния въздух (ОВ L 335, 17.12.2011 г., стр. 86) се изисква държавите членки да предоставят актуални данни.

⁵² ЕАОС, Централно хранилище на данни на EIONET. Данните отразяват докладването към 26 ноември 2018 г.

застрашаващи здравето и околната среда, чрез производства за установяване на нарушение, които обхващат всички засегнати държави членки, включително България. Що се отнася до превишаването на ПЧ_{10} в България, Комисията отнесе случая до Съда на ЕС, който се произнесе по въпроса в дело C-488/15, потвърждавайки позицията на Комисията. Целта е да се въведат подходящи мерки за привеждане на всички зони в съответствие с европейските норми.

Приоритетни действия за 2019 г.

- Да се предприемат действия за намаляване на основните източници на емисии в контекста на предстоящата национална програма за контрол на замърсяването на въздуха.
- Да се ускори намаляването на емисиите на азотен оксид (NO_x) и на концентрациите на азотен диоксид (NO_2). Мерките за постигане на тази цел могат да включват допълнително намаляване на емисиите от транспорта — особено в градските райони (като може да се наложи въвеждането на пропорционални и целеви ограничения на достъпа на превозни средства до градските райони) и/или прилагане на финансови стимули.
- Да се ускори намаляването на емисиите и концентрацията на прахови частици ($\text{ПЧ}_{2,5}$ и ПЧ_{10}). Мерките за постигане на тази цел могат да включват по-нататъшно намаляване на емисиите от производството на топлинна енергия и производството на енергия с твърди горива, както и насърчаване на ефективно и чисто централно отопление.
- Да се усъвършенства и подобри мрежата за мониторинг на качеството на въздуха и да се гарантира своевременно докладване на данните за качеството на въздуха.
- Да се използват резултатите, постигнати в рамките на инициативата „Въгледобивни региони в преход“, с цел да се намали използването на въглища за битово отопление и да се ограничат емисиите на замърсители на въздуха.

Емисии от промишлеността

Основните цели на политиката на ЕС в областта на емисиите от промишлеността са:

- i) защита на въздуха, водите и почвата;
- ii) предотвратяване и управление на отпадъците;
- iii) подобряване на енергийната и ресурсната ефективност;
- iv) рехабилитация на замърсени обекти.

За постигането на тези цели ЕС прилага интегриран подход за предотвратяването и контрола на рутинните и случайни емисии от промишлеността. Крайъгълният камък на политиката е Директивата относно емисиите от промишлеността⁵³.

Посоченият по-долу преглед на промишлените дейности, регулирани от Директивата относно емисиите от промишлеността, се основава на проекта „Политика за емисиите от промишлеността — профил по държави“⁵⁴.

В България разрешения по Директивата относно емисиите от промишлеността се изискват за около 475 промишлени инсталации⁵⁵. През 2015 г. промишлените сектори в България с най-много инсталации по тази директива са били т. нар. „други дейности“ (30 %, основно производство на храни и напитки, интензивно отглеждане на птици или свине, производство на целулоза и хартия и текстилна промишленост) и управлението на отпадъците (21 %), следвани от химическата промишленост (18 %, предимно фармацевтични продукти) (вж. фигура 15).

Фигура 15: Брой на промишлените инсталации по Директивата относно емисиите от промишлеността по сектори в България (2015 г.)⁵⁶

Секторите, генериращи най-много емисии във въздуха, са: енергетиката, при която се отделят серни оксиди (SO_x), азотни оксиди (NO_x), кадмий (Cd), арсен (As), хром (Cr), мед (Cu), олово (Pb), живак (Hg), никел (Ni) и цинк (Zn); „другите дейности“ (най-вече интензивно отглеждане на птици или свине и третиране на повърхности), при които се отделят неметанови летливи органични съединения (NMVOC) и амониак (NH₃); химическата промишленост, водеща до емисии на серни оксиди (SO_x) и азотни оксиди (NO_x); черната металургия, която е източник на емисии на кадмий (Cd), живак (Hg) и цинк (Zn); и рафинирането в енергетиката, при което се генерират емисии на полихлорирани дибензодиоксини и полихлорирани дибензофурани (PCDD/F). Разбивката е показана на графиката по-долу.

Фигура 16: Емисии във въздуха от секторите, регулирани от Директивата относно емисиите от промишлеността, и всички други общи национални емисии във въздуха в България (2015 г.)

Най-сериозни източници на емисиите във водите са енергетиката, химическата промишленост, металургията и „другите дейности“. Металургията е най-значителният източник на опасни отпадъци (дори след докладваното затваряне на една от основните инсталации през 2008 г.), докато най-много неопасни отпадъци генерира енергийният сектор.

Подходът за прилагане на законодателството в рамките на Директивата относно емисиите от промишлеността предоставя на гражданите значителни права да получават информация и да участват в процеса на издаване на разрешения за инсталациите по тази директива. Той дава на

⁵³ Директива 2010/75/ЕС обхваща промишлените дейности, които се извършват над определени прагове. В нейното приложно поле попадат енергетиката, металургията, производството на продукти от нерудни минерални суровини, химическата промишленост и управлението на отпадъците, както и широк спектър от промишлени и селскостопански сектори (например интензивно отглеждане на свине и птици, производство на целулоза и хартия, боядисване и почистване).

⁵⁴ Европейска комисия, [Политика за емисиите от промишлеността — профил по държави](#): България.

⁵⁵ Този преглед на промишлените дейности, регулирани от Директивата относно емисиите от промишлеността, се основава на проекта „Политика за емисиите от промишлеността — профил по държави“.

⁵⁶ Европейска комисия, [Политика за емисиите от промишлеността — профил по държави](#): България.

Преглед на изпълнението на политиките на ЕС в областта на околната среда от 2019 г. — България

неправителствените организации (НПО) и широката общественост възможност да контролират правомерното издаване на разрешения и спазването на условията в тях.

Референтните документи за най-добрите налични техники и заключенията във връзка с тези техники се разработват чрез обмен на информация между държавите членки, промишлените сдружения, НПО и Комисията. Това гарантира добро сътрудничество със заинтересованите страни и по-добро прилагане на правилата на Директивата относно емисиите от промишлеността.

Благодарение на усилията на националните компетентни органи да прилагат правно обвързващите заключения за най-добрите налични техники и свързаните с тези техники нива на емисиите в екологичните разрешения беше отчетено значително и непрекъснато намаляване на замърсяването в ЕС.

Така например чрез прилагане на приетите неотдавна нива на емисиите според най-добрите налични техники за големите горивни инсталации емисиите на серен диоксид ще бъдат намалени средно между 25 % и 81 %, на азотен оксид — между 8 % и 56 %, на прах — между 31 % и 78 % и на живак — между 19 % и 71 %. Степента на намаление зависи от ситуацията в отделните заводи.

Най-голямото предизвикателство за България е натискът върху енергийния сектор, който произтича от необходимостта да се спазват нормите за допустими емисии, установени в Директивата относно емисиите от промишлеността, както и наскоро приетите правила за изпълнение, с които се определят най-добрите налични техники и свързаните с тях нива на емисии за този сектор. Тези правила за изпълнение трябва да бъдат приложени най-късно до средата на август 2021 г.

Приоритетни действия за 2019 г.

- Да се преразгледат разрешенията, така че да се осигури тяхното съответствие с новоприетите заключения за най-добрите налични техники.
- Да се засилят контролът и прилагането на законодателството, за да се гарантира съответствие със заключенията за най-добрите налични техники.
- Да се преодолее натискът върху енергийния сектор, произтичащ от необходимостта от спазване на нормите за допустими емисии съгласно Директивата относно емисиите от промишлеността, както и на приетите наскоро правила за прилагане на най-добрите налични техники и свързаните с тях нива на емисиите за

този сектор, които трябва да започнат да се прилагат до август 2021 г.

Шум

С Директивата относно шума в околната среда⁵⁷ се установява общ подход за избягване, предотвратяване и намаляване на вредните последици от излагането на шум в околната среда.

Прекомерният шум от въздухоплавателни средства, железопътни линии и пътища е една от основните причини за свързаните с околната среда здравни проблеми в ЕС⁵⁸.

Въз основа на ограничен набор от данни⁵⁹ може да се заключи, че шумът в околната среда е причина за около 700 преждевременни смъртни случая (или повече) годишно в България и за около 2900 случая на хоспитализиране. Той също така води до нарушения в съня при около 480 000 души в страната. Картографирането на шума за предишния кръг на докладване (референтна година 2011) е завършено и са изготвени съответните планове за действие (референтна година 2013).

Тези инструменти, приети след провеждане на обществена консултация, следва да включват мерки за поддържане на ниски нива на шум или за неговото намаляване.

Качество и управление на водите

В законодателството и политиката на ЕС се изисква значително намаляване на натиска върху преходните, крайбрежните и сладките води (включително повърхностните и подземните води). Постигането, поддържането или укрепването на доброто състояние на водните обекти, както е определено в Рамковата директива за водите, ще гарантира, че гражданите на ЕС получават вода за пиене и къпане, която е безопасна и с добро качество. По този начин се предоставят допълнителни гаранции, че кръговратът на хранителните вещества (азот и фосфор) се управлява по начин, който е по-устойчив и ефективен от гледна точка на използването на ресурсите.

Чрез съществуващото законодателство на ЕС в областта на водите⁶⁰ се създава защитна рамка за

⁵⁷ Директива 2002/49/ЕО.

⁵⁸ СЗО/СИЦ, 2011 г., *Burden of disease from environmental noise* (Здравна и социално-икономическа тежест на заболяванията, дължащи се на шума в околната среда), Fritsch, L., Brown, A.L., Kim, R., Schwela, D., Kephelopoulou, S. (eds), [Световна здравна организация, регионално бюро за Европа](#), Копенхаген (Дания).

⁵⁹ ЕАОС, [информационен лист за шума \(2017 г.\)](#).

⁶⁰ Законодателството включва [Директивата за водите за къпане \(2006/7/ЕО\)](#), [Директивата за пречистването на градските отпадъчни](#)

гарантиране на високи стандарти за всички водни обекти в ЕС и се разглеждат специфичните източници на замърсяване (например от селското стопанство, градските райони и промишлените дейности). В него се изисква също така предвидените въздействия от изменението на климата да бъдат интегрирани в съответните инструменти за планиране, например планове за управление на риска от наводнения и планове за управление на речните басейни, както и в програми от мерки, включващи действията, които държавите членки възнамеряват да предприемат с цел постигане на екологичните цели.

Рамкова директива за водите

България е приела второ поколение планове за управление на речните басейни съгласно Рамковата директива за водите и е представила съответните доклади. От своя страна, Европейската комисия направи оценка на състоянието и развитието след приемането на първите планове за управление на речните басейни, включително на предложените действия в доклада за ПИПООС от 2017 г.

Реките в България са подложени най-вече на антропогенен натиск с неизвестен произход (23 %), натиск от точкови източници на градски отпадъчни води (22 %) и дифузно замърсяване от земеделието (19 %). **Най-значителен натиск върху подземните водни обекти** оказват дифузното замърсяване от земеделието (50 %) и дифузното замърсяване в резултат на зауствания, които не са свързани с канализационната мрежа (49 %).

Основното **въздействие върху повърхностните водни обекти** е свързано със замърсяване с хранителни вещества (40 %) и органично замърсяване (25 %), а върху **подземните води** — със замърсяване с хранителни вещества (27 %) и химическо замърсяване (11 %).

Все още съществуват значителни пропуски както при установяването на референтни условия и елементи на качеството за всички категории води в България, така и при подлаганите на мониторинг елементи на качеството (например в езерата и преходните води не се извършва мониторинг на хидроморфологичните елементи на качеството). Регистрирано е увеличение на броя на обектите за наблюдение и експлоатация по отношение на екологичното състояние в реките, преходните и крайбрежните води и намаляване на броя на обектите в езерата.

[води \(91/271/ЕО\)](#) (относно заустванията на битови и някои промишлени отпадъчни води), [Директивата за питейната вода \(98/83/ЕО\)](#) (относно качеството на питейната вода), [Рамковата директива за водите \(2000/60/ЕО\)](#) (относно управлението на водните ресурси), [Директивата за нитратите \(91/676/ЕО\)](#) и [Директивата за наводненията \(2007/60/ЕО\)](#).

Екологичното състояние (екологичният потенциал) е добър или много добър в 46 % от всички класифицирани речни водни тела (вж. фигура 17). Това показва, че България трябва да положи още много усилия, за да постигне целите за добро състояние (добър потенциал), определени в Рамковата директива за водите.

Като цяло във втория план за управление на речните басейни в България се отчита нетно увеличение на броя на наблюдаваните обекти и водните обекти с наблюдавано химично състояние във всички водни категории.

Между първия и втория план за управление на речните басейни беше отбелязан напредък в разработването на редица общи национални методики и ръководства за наблюдение и оценка на химичното състояние, но все още остават някои въпроси, включително фактът, че много голяма част от водните обекти са с неизвестно състояние. Наблюдава се намаляване на дела на водните обекти с добро химично състояние и увеличаване на водните обекти с неизвестно състояние. До края на третия цикъл на планиране не се очаква да бъде изцяло постигнато добро химично състояние на повърхностните водни обекти.

Наблюдението на **количественото състояние на подземните водни обекти** показва наличието на общи проблеми, въпреки че положението в някои райони на речни басейни се е подобрило; резултатите при промените в състоянието са нееднозначни — налице е както известно подобрене, така и известно влошаване. Оценката на количественото състояние на подземните води се е подобрила.

Броят на подземните водни обекти с недобро химично състояние са се увеличили спрямо първия план за управление на речните басейни — от 54 (31 %) на 58 (34 %). Възможно е класификацията на подземните водни обекти според химичното състояние да е била повлияна от прилагането на обща национална методика за оценка на химичното състояние и наличието на повече данни за анализ.

Фигура 17: Екологично състояние (потенциал) на повърхностните водни обекти в България⁶¹

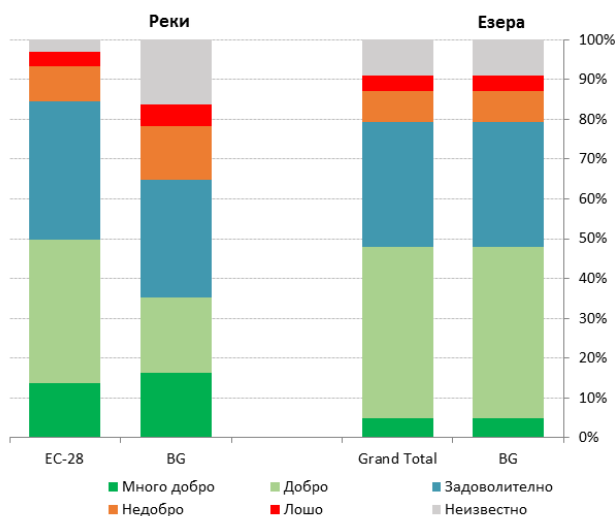
България не е взела мерки, гарантиращи, че в планове за управление на речните басейни ясно се посочват пречките пред постигането на добро състояние, нито че програмата от мерки е разработена и изпълнена по начин, осигуряващ

⁶¹ ЕАОС, [Таблица с данни WISE](#).

Преглед на изпълнението на политиките на ЕС в областта на околната среда от 2019 г. — България

отстраняване на тези пречки. Не е предоставена подходяща обосновка за прилагането на изключения.

Докладвани са голям брой значителни видове натиск, като в програмата от мерки са предвидени действия

във връзка с много от тях. Съществуват обаче пречки за изпълнението на тези действия, включително закъснения. Ключов фактор за успеха е наличието на финансиране в подкрепа на необходимите инвестиции.

Директива за питейната вода

По отношение на питейната вода няма нови данни от последния преглед на изпълнението на политиките в областта на околната среда⁶².

Директива за водите за къпане

От фигура 17 става ясно, че през 2017 г. от 95-те български обекта с води за къпане 44,2 % са били с отлично качество, 47,4 % — с добро качество и 6,3 % — със задоволително качество (показателите за 2016 г. са били съответно 64,9 %, 28,7 % и 5,3 %). През 2017 г. един обект с води за къпане в България е бил с лошо качество⁶³. Подробна информация за водите за къпане в България се предоставя посредством специален национален портал⁶⁴ и чрез интерактивна карта на Европейската агенция за околната среда⁶⁵.

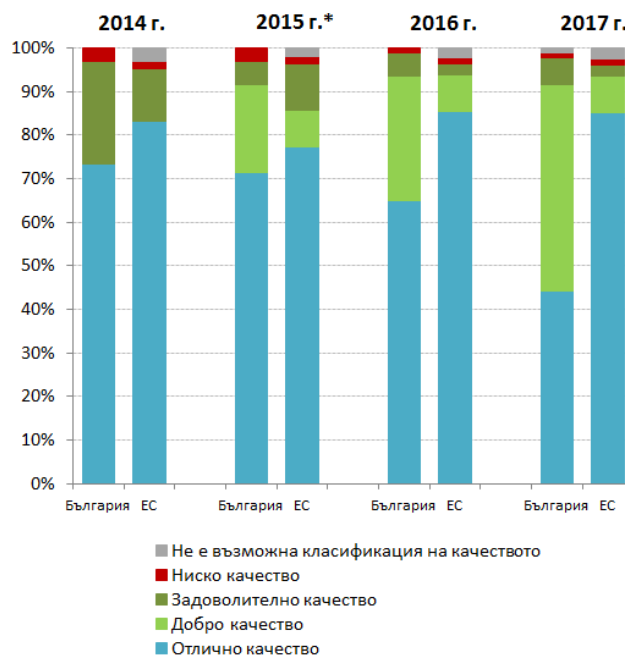
⁶² Спазването на микробиологичните и химичните параметри на Директивата за питейната вода, както е описано в последния доклад, е на много високо ниво.

⁶³ ЕАОС, 2017 г., [Качество на водите за къпане в Европа през 2016 г.](#), стр. 17.

⁶⁴ Министерство на здравеопазването, [национален портал, предоставящ информация относно водите за къпане](#).

⁶⁵ ЕАОС, [Състояние на водите за къпане](#).

Фигура 18: Качество на водите за къпане през периода 2014—2017 г.⁶⁶

*Категорията „добро“ беше въведена в доклада за водите за къпане за 2015 г.

Директива за пречистването на градските отпадъчни води

В договора за присъединяване, подписан с България, е определен крайният срок за постигане на съответствие с Директивата за пречистването на градските отпадъчни води — края на 2014 г. Въпреки продължаващите инвестиции в изграждането на необходимата инфраструктура, подкрепяни главно от фондовете на ЕС, България все още среща трудности при прилагането на директивата, за които свидетелства степента на събиране и третиране. Като цяло в България се събират близо 26 % от отпадъчните води, а 20,4 % от събраните количества се подлагат на вторично пречистване. 6,7 % от събраните отпадъчни води се подлагат на пречистване при по-строги условия. Във връзка с тези проблеми през 2017 г. Комисията предприе процедури за нарушение срещу България.

Очакваните инвестиции, необходими за осигуряване на подходящо събиране и пречистване в останалите агломерации, възлизат на 2 145 милиона евро⁶⁷. Според най-актуалната информация, предоставена от България, окончателните проекти следва да бъдат завършени до 2023 г., което е много след крайния

⁶⁶ ЕАОС, 2018 г. [Качество на водите за къпане в Европа през 2017 г.](#), стр. 21.

⁶⁷ Европейска комисия, Девети доклад за степента на изпълнение на Директивата за пречистването на градските отпадъчни води, както и за програмите за нейното изпълнение ([COM\(2017\) 749](#)) и Работен документ на службите на Комисията, придружаващ доклада ([SWD\(2017\)445](#)).

срок 2015 г. България следва да подобри вътрешното си управление и планиране, за да може в най-кратки срокове да завърши инфраструктурните проекти за агломерации, които са в нарушение на директивата.

Директива за нитратите

Според последния доклад за изпълнението на Директивата за нитратите за периода 2012—2015 г. качеството на подземните води се е влошило съвсем слабо спрямо предходния период на докладване. Процентът на станциите, в които съдържанието на нитрати достига или превишава 40 или 50 mg на литър, е нараснал съответно от 26,1 % на 26,8 % и от 18,1 % на 18,7 %. По отношение на концентрацията на нитрати в повърхностните води ситуацията е сравнително стабилна, като се отчита известно подобрение при намаляването на еутрофикацията на повърхностните води.

През 2017 г. в България е била приета нова програма за действие. Важно е приетите мерки да се изпълняват по подходящ и правилен начин, за да се постигнат целите за качество на водата.

Директива за наводненията

С Директивата за наводненията беше създадена рамка за оценка и управление на рисковете от наводнения, чиято цел е да бъдат намалени неблагоприятните последици в резултат на значителни наводнения.

България е приела и докладвала първите си планове за управление на риска от наводнения съгласно директивата и Европейската комисия е извършила съответната оценка.

В оценката на Комисията се установява, че са положени значителни и ефикасни усилия при определянето на цели и разработването на мерки за превенция, защита и готовност. В нея също така се отбелязва, че, подобно на други държави членки, плановите за управление на риска от наводнения в България все още не включват възможно най-пълна прогноза на разходите за мерки с набелязване на конкретни източници на финансиране. Препоръчва се разширяване на използването на анализа на разходите и ползите за приоритизиране на подходящите за тази цел мерки.

Приоритетни действия за 2019 г.

- Да се подобри капацитетът за наблюдение с цел намаляване на зависимостта от експертни становища за оценка на екологичното състояние (екологичния потенциал) на водните обекти в съответствие с Рамковата директива за водите.
- Да се гарантира, че проектите, които потенциално могат да повлияят на състоянието на водните обекти, са били подложени на обстойна оценка и

са съпроводени с обосновка в съответствие с изискванията на Рамковата директива за водите (член 4, параграф 7).

- Да се положат допълнителни усилия за отстраняване на несъответствията с Директивата за пречистването на градските отпадъчни води.
- Да се предприемат стъпки за изясняване на метода за избор на мерки, включително използването на анализ на разходите и ползите по отношение на плановите за управление на риска от наводнения.

Химикали

ЕС полага усилия да гарантира, че до 2020 г. ще бъде постигнато производство и употреба на химикалите по начин, който ограничава до минимум всички значителни неблагоприятни въздействия върху здравето на човека и околната среда. Подготвя се стратегия на ЕС за нетоксична околна среда, която е благоприятна за иновациите и за разработването на устойчиви заместители, включително нехимически варианти.

Законодателството на ЕС в областта на химикалите⁶⁸ осигурява основна защита за здравето на човека и околната среда. То гарантира също така стабилност и предсказуемост за предприятията, работещи в рамките на вътрешния пазар.

През 2016 г. Европейската агенция по химикали (ЕСНА) публикува доклад относно Регламент REACH и Регламента CLP⁶⁹, според който дейностите по прилагане на законодателството продължават да еволюират. Държавите членки си сътрудничат тясно в рамките на Форума за обмен на информация за прилагане⁷⁰. Това сътрудничество показва, че е възможно да се увеличи ефективността на дейностите по прилагане на законодателството, особено по отношение на задълженията за регистрация и информационните листове за безопасност, когато нивото на неспазване е все още относително високо.

Въпреки постигнатия напредък остава необходимостта от подобряване и хармонизиране на дейностите за прилагане на законодателството в целия ЕС, включително за контрол върху вносните стоки. Прилагането на законодателството в някои държави членки все още не е достатъчно ефективно, особено по отношение на задълженията за контрол върху вноса и по веригата за доставки. Системата за правоприлагане в повечето държави от ЕС е сложна и проектите за прилагане показват, че между тях има различия в степента на спазване на законовите изисквания.

В проучване на Комисията от 2015 г. се подчертава значението на хармонизирания надзор на пазара и прилагането на законодателството при изпълнението на Регламента REACH на равнище държави членки,

като се счита, че това е критичен фактор за успех при функционирането на хармонизиран единен пазар⁷¹.

През март 2018 г. Комисията публикува оценка на Регламента REACH⁷². В оценката се прави заключение, че регламентът изпълнява своите цели, но постигнатият напредък е по-бавен от очакваното и че регистрационните досиета често са непълни. В нея също така се подчертава необходимостта от по-стриктно прилагане на законодателството от страна на всички участници, включително регистрантите, потребителите надолу по веригата и особено вносителите, за да се гарантират условия на равнопоставеност, да се изпълнят целите на Регламента REACH и да се осигури съгласуваност с предвидените действия за подобряване на спазването на законодателството и управлението в областта на околната среда. Във връзка с това беше подчертана важността на систематичното докладване за дейностите по прилагане на законодателството от страна на държавите членки.

Компетентният орган за прилагането на Регламента REACH в България е Министерството на околната среда и водите (МОСВ). Регламентът REACH и Регламентът CLP се прилагат чрез Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси. Съгласно този закон отговорността за прилагането на двата регламента се възлага на редица изпълнителни органи. Той съдържа изискване за сътрудничество и обмен на информация между органите, отговарящи за прилагането на регламентите REACH и CLP, и другите компетентни органи, като се уточнява необходимостта от координирано и хармонизирано прилагане чрез съвместни проверки и общи насоки за прилагане на законодателството (наред с други мерки). В закона също така се посочват нарушенията и се предвиждат санкциите за нарушаване на изискванията на регламентите REACH и CLP⁷³.

Сътрудничеството между МОСВ, Министерството на икономиката и изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“ се осигурява чрез Постоянния комитет за прилагане на REACH. МОСВ организира ежегодни семинари за обучение и обмен на информация между компетентния орган и правоприлагащите органи. Дейности за повишаване на осведомеността са били проведени чрез статии във

⁶⁸ Основно за химикали: Регламент REACH (ОВ L 396, 30.12.2006 г., стр. 1.); за класифициране, етикетирание и опаковане: Регламент CLP (ОВ L 252, 31.12.2006 г., стр. 1), заедно със законодателството относно биоцидите и продуктите за растителна защита.

⁶⁹ ЕСНА, [Report on the Operation of REACH and CLP 2016 \(Доклад за функционирането на Регламента REACH и Регламента CLP — 2016 г.\)](#).

⁷⁰ ЕСНА, въз основа на проекти [REF-1](#), [REF-2](#) и [REF-3](#).

⁷¹ Европейска комисия, Мониторинг на въздействието на REACH върху иновациите, конкурентоспособността и МСП. 2015 г., Брюксел.

⁷² COM(2018) 116.

⁷³ ЕСНА, [Национални инспекторати — България](#)

вестници, информационни семинари, уебсайт и социални медии⁷⁴.

Подобряване на устойчивостта на градовете

Политиката на ЕС за градската среда насърчава градовете да прилагат политики за устойчиво градско планиране и градоустройство. Тези политики следва да включват иновативни подходи към градския обществен транспорт и мобилността, устойчивостта на сградите, енергийната ефективност и опазването на биологичното разнообразие в градовете.

Европа може да се разглежда като съюз на градове. Около 75% от населението на ЕС живее в градски райони⁷⁵ и прогнозите сочат, че до 2050 г. този дял ще надвиши 80 %⁷⁶. Градските райони поставят специфични предизвикателства пред околната среда и здравето на човека, като същевременно предоставят възможности за повишаване на ефективността при използването на ресурсите. ЕС насърчава общините да станат по-екологични чрез инициативи като наградата „Зелена столица“⁷⁷, „Европейско зелено листо“⁷⁸ и инструмента „Зелени градове“⁷⁹.

Финансиране за по-зелени градове

България е отделила почти 724,3 милиона евро или почти 20 % от отпуснатите средства по Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) за устойчиво градско развитие⁸⁰. Тя е член и на европейската Мрежа за градско развитие⁸¹.

Участие в градски инициативи и мрежи на ЕС

Въпреки че не са водещи партньори, българските общини участват в инициативи на ЕС, свързани с опазването на околната среда и изменението на климата.

Четири общини (Бургас, Смолян, София и Варна) участват в инициативата URBACT за подкрепа на устойчивото градско развитие чрез шест от нейните 15 различни тематични мрежи⁸².

За устойчивостта на българските градове са допринесли и няколко проекта по програмата

„Хоризонт 2020“. Инициативата CIVITAS включва седем общини, които представляват България чрез общи усилия за постигане на по-чист и по-добър транспорт в градовете⁸³. Югозападният регион е част от инициативата Mild Home, в която партньори от седем държави обединиха усилията си за разработване на приложими планове за енергийно ефективни домове и концепция за екоселища, които могат да задоволят нуждите на семейства със средни и ниски доходи⁸⁴. София (Оборище) е един от трите района на европейски столици, участващи в проекта STACCATO, който демонстрира концепции за устойчива енергия в съществуващи представителни жилищни райони⁸⁵.

Двадесет и пет български града участват в Споразумението на кметовете на ЕС. Към юли 2018 г. вече са били въведени планове за действие на Асеновград, Бургас, Добрич и Габрово и се е извършвало наблюдение на резултатите им. Останалите 21 града са представили своите планове и ангажменти за действие в областта на климата⁸⁶.

Необходимо е тези градски инициативи и мрежи да бъдат приветствани и насърчавани, тъй като допринасят за подобряването на градската среда. В проучване от 2017 г. 19,2 % от българите, живеещи в градове, са заявили, че жилищната им зона е засегната от замърсяване, мръсотия или други екологични проблеми (през 2016 г. този дял е бил 20,3 %) ⁸⁷.

Природа и градове

18 % от зоните, включени в мрежата „Натура 2000“ в България, се намират във функционални градски райони⁸⁸. Това е малко над средното за ЕС ниво от 15 % (вж. фигура 18).

Фигура 19: Процент на защитените зони, включени в мрежата „Натура 2000“ във функционалните градски райони (ФГР)⁸⁹

⁷⁴ Европейска комисия, *Member States Reporting under REACH art. 117 / CLP art. 46* (Доклади на държавите членки съгласно член 117 от REACH/член 46 от Регламента за CLP)

⁷⁵ Европейска комисия *Urban Europe* (Европа на градовете), 2016 г.

⁷⁶ Европейска комисия, Евростат *Urban Europe* (Европа на градовете), 2016 г., стр. 9.

⁷⁷ Европейска комисия, „Европейска зелена столица“.

⁷⁸ Европейска комисия, награда „Европейско зелено листо“.

⁷⁹ Европейска комисия, инструмент „Зелени градове“.

⁸⁰ Структурни фондове на ЕС — единен информационен портал, *Споразумение за партньорство 2014—2020 г.*, 2014 г., стр. 150.

⁸¹ Европейска комисия, *Мрежа за градско развитие*.

⁸² URBACT, *Асоциирани мрежи по държави*.

⁸³ Европейска комисия, Проект Civitas по програмата „Хоризонт 2020“.

⁸⁴ Европейска комисия, *Mild Home: Изграждане на енергийно ефективни къщи и селища на достъпна цена*.

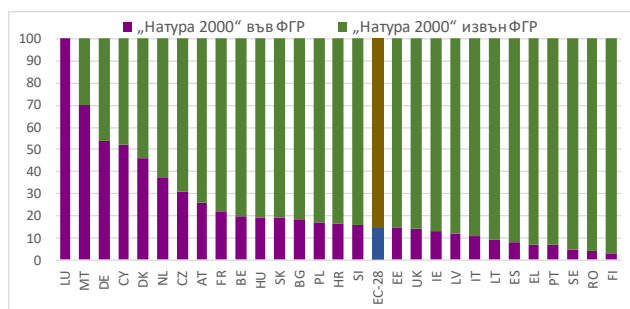
⁸⁵ *Информационна система на ЕС за интелигентни градове*.

⁸⁶ Споразумение на кметовете за климата и енергетиката — *държави, подписали споразумението*.

⁸⁷ Европейска комисия, Евростат, *Замърсяване, мръсотия или други екологични проблеми според степента на урбанизация*.

⁸⁸ Европейска комисия, *Определение на функционални градски райони*.

⁸⁹ Европейска комисия, *Седми доклад относно икономическото, социалното и териториалното сближаване*, 2017 г., стр. 121.

За да се гарантира целостта на защитените зони по „Натура 2000“, в Закона за биологичното разнообразие се определят конкретни изисквания към устройствените планове, регионалните планове за развитие на залесените територии, плановите и програмите за горското стопанство и националните и регионалните програми, които са изготвени по процедури, установени от други актове. Те трябва да включват мерки и дейности за опазване на особеностите на ландшафта, които са от съществено значение за миграцията, разпръскването и генетичния обмен на растителни и животински популации и видове — или защото районите имат линеен и непрекъснат характер, или защото функционират като участъци за придвижване на животните. Обществото все още не разполага с достатъчно информация относно възможностите, които предлага „Натура 2000“. Необходимо е да се положат повече усилия, така че хората да бъдат информирани за начините за ефективно съжителство с естествените местообитания, видовете и местообитанията им, без да се влияе отрицателно върху техния статус.

Налице са и някои положителни примери, които трябва да бъдат изтъкнати.

Карлово е един от градовете, участващи в проекта EnRoute (Повишаване на устойчивостта на градските екосистеми чрез екологосъобразна инфраструктура) в рамките на MAES, който беше осъществен от 2017 до 2018 г. Проектът имаше за цел да въведе подхода на MAES в контекста на политиките на местно ниво, за да допринесе за по-нататъшното разгръщане на екологосъобразната инфраструктура в градовете и в градската среда.

Град Бургас участва в проект COproduction with Nature for City Transitioning, INnovation and Governance (CONNECTING) по програма „Хоризонт 2020“, насочен към съвместно разработване на политиките и практиките, необходими за повишаване на устойчивостта на градовете, иновациите и управлението чрез природосъобразни решения. За съвместното разработване на полезни и практически осъществими знания се използва отворен подход към иновационните екосистеми, който обединява градската управа, МСП, академичните среди и гражданското общество.

Стихийна урбанизация

През 2009 г. претеглената степен на разпространение на градовете за България беше 0,98 UPU/m²⁹⁰, която беше под средна стойност за Европа (ЕС-28 + 4) от 1,64 UPU/m²⁹¹.

Задръствания по пътищата и градска мобилност

Броят на леките автомобили в България се е увеличил и през 2016 г. той е бил приблизително 3,1 милиона. Броят на леките автомобили на 1000 жители се е увеличил от 418 през 2014 г. на 443 през 2016 г.

Това увеличение се изразява в повече часове, прекарани годишно в задръствания по пътищата — от 30,4 през 2014 г. на 31,9 през 2016 г. България е на седмо място по най-високи стойности в ЕС⁹².

С ниво на задръстванията от 29 % в сравнение с други градове с население над 800 хиляди жители София е на 24-то място по задръствания в Европа в географско отношение (от общо 43 големи града в списъка) и на 83-то място в света (от 182 града)⁹³.

В България е регистриран висок процент на използване на леки автомобили, като през 2015 г. пътуванията с автомобил са били почти 80 % от изминатите пътнички километри, което е малко под средното ниво за ЕС-28. В България обаче има много по-високо ниво на използване на автобуси спрямо средното за ЕС-28 — 17,5 % спрямо 9,4 % в ЕС-28. Показателите за използване на железопътния транспорт в България обаче са много по-ниски (2,2 % спрямо 7,6 %)⁹⁴.

⁹⁰ Чрез единиците за разпространение на градската среда се измерва застроената площ, както и степента на разпространение в региона.

⁹¹ ЕАОС, *Urban Sprawl in Europe* (Стихийна урбанизация в Европа), приложение I, 2014 г., стр. 4—5.

⁹² Европейска комисия, *Часове, прекарани годишно в задръствания по пътищата*.

⁹³ ИНДЕКС ЗА ДВИЖЕНИЕТО ПО ПЪТИЩАТА ТОМТОМ

⁹⁴ Европейска комисия, *Transport in the EU trends* (Транспорт в Европейския съюз — тенденции), 2018 г., стр. 31.

Качество на въздуха в градските райони

От основните предизвикателства, отбелязани в настоящия доклад, качеството на въздуха — до степента, свързана със задръстванията по пътищата — трябва да получи приоритетно внимание както на централно, така и на местно ниво.

На транспорта се дължи почти една четвърт от емисиите на парникови газове в Европа; той е и основната причина за замърсяването на въздуха в градовете. В периода от 2012 до 2016 г. емисиите от транспорта в България са се увеличили с 10 %⁹⁵.

През 2016 г. 87 % от градското население на България е било изложено на концентрации на ПЧ₁₀ над стандартите на ЕС. Тази стойност е с 9 процентни пункта по-висока от стойността за 2015 г. — 78 %, и с 10 процентни пункта по-ниска от стойността за 2014 г. — 97 %⁹⁶.

⁹⁵ ЕАОС, [Приложение за преглед на данните за парниковите газове](#).

⁹⁶ [България — информационен лист за замърсяването на въздуха за 2018 г.](#)

Част II: Нормативна рамка — инструменти, благоприятстващи изпълнението на политиките

4. Екологично данъчно облагане, екологосъобразни обществени поръчки, финансиране и инвестиции за околната среда

Екологично данъчно облагане и вредни за околната среда субсидии

Финансовите стимули, данъците и другите икономически инструменти представляват ефективен и ефикасен начин за постигане на целите на политиката в областта на околната среда. Тяхното използване се насърчава чрез Плана за действие за кръгова икономика. Вредните за околната среда субсидии се контролират в рамките на Европейския семестър и процеса на управление на енергийния съюз.

Приходите на България от екологични данъци остават малко по-високи от средните за ЕС. През 2017 г. екологичните данъци са представлявали 2,68 % от БВП (средна стойност за ЕС-28: 2,4 %) (вж. фигура 19), а енергийните данъци — 2,31 % от БВП (средна стойност за ЕС-28: 1,84 %)⁹⁷. През същата година приходите от екологични данъци са възлизали на 9,07 % от общите приходи от данъци и вноски за социално осигуряване (спрямо средно равнище от 5,97 % за ЕС-28).

Приходите от данъци върху трудовите доходи съставляват нисък дял от общите приходи от данъци в България: през 2016 г. делът на приходите от такива данъци е бил 34 %, т.е. на най-ниско равнище в целия ЕС, а косвената данъчна тежест върху трудовите доходи е била 23,5 % (по-висока само от Малта)⁹⁸. Данъците върху потреблението остават относително високи (най-високи в ЕС — 51,3 %), измерени чрез дела от общото данъчно облагане: непрякото данъчно облагане съставлява основната част от фискалната система.

Независимо от това в доклада за България за 2018 г. в рамките на Европейския семестър беше обърнато специално внимание на екологичните данъци върху транспортните горива⁹⁹. Въпреки че представляват по-голямата част от приходите от данъци, отколкото в

други държави членки, данъчните ставки за основните горива (бензин и дизелово гориво) са съвсем малко над минималното равнище за ЕС, като те не са увеличавани от 2011 г. (при бензина) и от 2013 г. (при дизеловото гориво) насам. От друга страна, от 2005 г. насам е постигнат известен напредък по отношение на намаляването на „разликата с дизеловото гориво“ (т.е. разликата между цената на дизеловото гориво и бензина)¹⁰⁰. През 2016 г. дизеловото гориво все още се е облагало с по-ниска ставка в сравнение с бензина (0,33 евро/литър спрямо 0,363 евро/литър)¹⁰¹.

През 2015 г. субсидиите за изкопаеми горива са продължили да бъдат сред най-високите в ЕС главно поради широката употреба на въглищата в България. През 2015 г. субсидиите след данъчно облагане (които обхващат не само субсидиите за ценови разлики, но и отрицателните външни фактори, свързани с използването на изкопаеми горива, като например замърсяването на местния въздух, по-бързото изменение на климата и задръстванията по пътищата) са достигнали 18 милиарда евро¹⁰².

Фигура 20: Приходи от екологични данъци като % от БВП (2017 г.)¹⁰³

⁹⁷ Евростат, Приходи от екологични данъци, 2018 г.

⁹⁸ Европейска комисия, [Taxation Trends Report](#) (Доклад за тенденциите в данъчното облагане), 2017 г.

⁹⁹ Европейска комисия, [Европейски семестър: Доклад за България за 2018 г.](#), стр. 21.

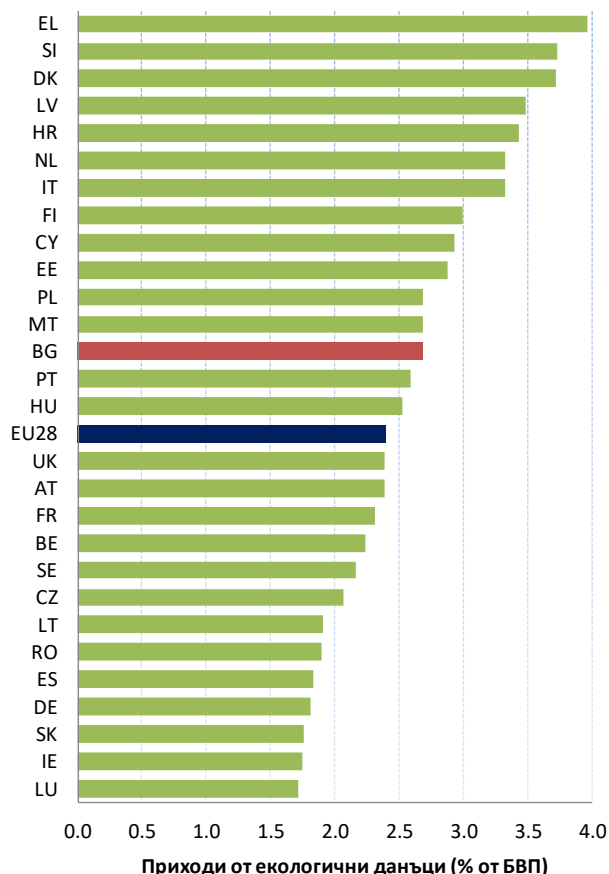
¹⁰⁰ ЕАОС, 2016 г., [Екологично данъчно облагане и политики на ЕС в областта на околната среда](#), стр. 27.

¹⁰¹ ЕАОС, 2016 г., [Екологично данъчно облагане и политики на ЕС в областта на околната среда](#), стр. 28.

¹⁰² Европейски парламент и Международен валутен фонд, *Fossil Fuel Subsidies* (Субсидии за изкопаеми горива), 2017 г., стр. 10—11.

¹⁰³ Евростат, [Приходи от екологични данъци, 2018 г.](#)

Преглед на изпълнението на политиките на ЕС в областта на околната среда от 2019 г. — България

С изменения в Закона за местните данъци и такси през ноември 2018 г. България е въвела „екологичен компонент“ във формулата за изчисляване на данъка върху превозните средства. Въпреки че местните органи все още не са взели решение за точната стойност на този компонент, в закона се допуска определен обхват за всяка екологична категория¹⁰⁴. Данъкът върху превозните средства не се прилага по отношение на електрическите автомобили.

През 2016 г. Националният доверителен екофонд е стартирал пилотна схема, насърчаваща използването на електрически и зареждащи се от електрическата мрежа хибридни автомобили (ХЕПС-ЕМ) в публичната администрация. Схемата е в рамките на текущата инвестиционна програма.

Право да кандидатстват за финансиране имат централната администрация, нейните териториални единици и общинските администрации. Всяка от тях може да кандидатства за финансиране за не повече от три превозни средства.

¹⁰⁴ В българския закон се дават най-високи стойности на екологичния компонент за превозни средства без категоризация и превозни средства от категории „Евро 1“ и „Евро 2“ и най-ниски стойности за превозни средства от категория „Евро 6“ и „EEV“.

На моторните превозни средства не се налагат базирани на CO₂ данъци¹⁰⁵, а стимулите за закупуване на автомобили с по-ниски емисии на CO₂ са били рядкост през 2016 г. Съществували стимули за използването на такива автомобили, обвързани с годишния данък върху превозните средства, пътните такси и задръстванията или таксите за зоните с ниски емисии, но нито един от тях не се е отнасял до придобиването или използването на обществена инфраструктура¹⁰⁶.

От друга страна, дялът на енергията от възобновяеми източници в потреблението на енергия в транспортния сектор, която в миналото е била много ниска, е отбелязала значително увеличение през последните години. През 2015 г. този дял е бил почти равен на средното за ЕС равнище¹⁰⁷. Основната схема за подпомагане на използването на възобновяеми енергийни източници в транспорта е квотната система. Тази схема задължава дружествата, които внасят или произвеждат бензин или дизелово гориво, да гарантират, че биогоривата съставляват определен процент от годишните им продажби на гориво. Подпомагане за биогоривата се предоставя и чрез механизъм за фискално регулиране.

Използването на алтернативни и чисти горива в новите леки автомобили, продавани в България, остава на едно от най-ниските нива в ЕС през последните няколко години, като през 2016 г. пазарният дял на тези горива е бил едва 0,04 %. Въпреки намерението да се насърчи използването на алтернативни горива¹⁰⁸ броят на електрическите зарядни точки е вторият най-нисък в ЕС-28, като през 2017 г. са съществували само 1,7 зарядни точки на 100 000 жители в периферните градски райони. Това означава, че в България има само 22 публично достъпни зарядни точки¹⁰⁹.

От 2001 г. насам в България се прилагат такси за водочерпене¹¹⁰, в резултат на което е настъпила промяна в цената, начислявана за количествата и източниците на водочерпене. Приходите от таксите се събират от Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда и

¹⁰⁵ Асоциация на европейските автомобилни производители, [CO₂ based motor vehicle taxes in the EU](#) (Базирани на CO₂ данъци върху моторните превозни средства в ЕС).

¹⁰⁶ ЕАОС, [Подходящите данъци и стимули влияят върху покупките на нови автомобили](#).

¹⁰⁷ Евростат, [Дял на транспортните горива от възобновяеми енергийни източници](#).

¹⁰⁸ Освобождаване от данъци за превозни средства с електрически двигатели от 2018 г.

¹⁰⁹ Европейска комисия, [Transport in the European Union \(Транспортът в Европейския съюз\)](#), 2018 г., стр. 31.

¹¹⁰ Шарков, А.: [Water abstraction charges in Bulgaria](#) (Такси за водочерпене в България), Институт за европейска екологична политика.

впоследствие се преразпределят към екологични проекти и инициативи.

Екологосъобразни обществени поръчки

Европейските политики за екологосъобразни обществени поръчки насърчават държавите членки и регионите да полагат допълнителни усилия за прилагане на екологосъобразни критерии при поне 50 % от процедурите за обществени поръчки. Европейската комисия стимулира използването на обществените поръчки като стратегически инструмент в подкрепа на опазването на околната среда.

Покупателната способност във връзка с обществените поръчки в ЕС възлиза на около 1,8 трилиона евро (приблизително 14 % от БВП). Голяма част от тези средства се насочват към сектори със значително въздействие върху околната среда, като например строителството или транспорта. Ето защо екологосъобразните обществени поръчки могат да спомогнат за същественото намаляване на отрицателното въздействие на публичните разходи върху околната среда и за подкрепа на устойчиви иновативни предприятия. Във връзка с това Комисията е предложила критерии на ЕС за екологосъобразните обществени поръчки¹¹¹.

Националната стратегия за развитие на сектора обществени поръчки определя стратегическата рамка на държавната политика в тази област за периода 2014—2020 г. и включва мярка за насърчаване на екологосъобразните обществени поръчки. Стратегията се изпълнява чрез националния план за действие с цел насърчаване на екологосъобразните обществени поръчки за периода 2014—2020 г. В тази стратегия, наред с другото, се предвижда разработването на практически наръчник за екологосъобразни обществени поръчки, който има за цел да улесни осъществяването на такива поръчки в България. Тази мярка се изпълнява в рамките на текущия проект „Методологическа подкрепа за развитие на „зелените“ обществени поръчки в България“, финансиран по линия на Българо-швейцарската програма за сътрудничество. Освен това редовно се разработват общи и специфични методически насоки.

Изготвени са задължителни правила за използването на екологосъобразните обществени поръчки. Те

обхващат изискванията за енергийна ефективност за възлагане на обществени поръчки за доставка на продукти, потреблението на енергия съгласно законодателството на ЕС за енергийното етикетироване (например за офис оборудване и автомобилни гуми) и екопроектирането. Правилата са определени в Закона за енергийната ефективност. Налице са насоки за начините, по които изискванията за енергийна ефективност и енергоспестяване трябва да се прилагат при закупуването на оборудване и превозни средства, както и при закупуването и/или даването под наем на сгради с високи нива на енергийна ефективност. Тези насоки са изготвени и приети съвместно от Агенцията за устойчиво енергийно развитие и Агенцията по обществени поръчки. Публикувани са и изисквания за ефективност в областта на околната среда при доставката на превозни средства, съобразени с Директива 2009/33/ЕО за насърчаването на чисти и енергийноэффективни пътни превозни средства. Правилата са определени в Закона за обществените поръчки и Наредбата за определяне на методиката за изчисляване на определени разходи за целия жизнен цикъл на пътните превозни средства¹¹².

България се стреми да ускори използването на критерии за екологосъобразни обществени поръчки при финансирането от национални и европейски източници. Ето защо, в рамките на Инвестиционната програма за климата на Националния доверителен екофонд, при избора на доставчик е необходимо да бъдат изпълнени критериите на ЕС за екологосъобразни обществени поръчки, за да се считат разходите за допустими¹¹³.

Одобрени са също така Насоки за интегриране на политиката по околна среда и политиката по изменение на климата в Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИ фондове). В тях се определят общи и специфични критерии за оценка на проектни предложения, свързани с конкретни политики в областта на околната среда. Добавен е специфичен критерий, който налага включването на екологосъобразни обществени поръчки¹¹⁴.

Мониторингът се извършва на базата на статистически данни от националния регистър на обществени поръчки. Електронният регистър за обществени поръчки, поддържан от Агенцията по обществени поръчки, позволява да се правят

¹¹¹ В съобщението „Обществени поръчки, насочени към една по-добра околна среда“ (COM (2008) 400) Комисията препоръчва създаването на процедура за определяне на общи критерии за екологосъобразни обществени поръчки. Основната концепция за тези поръчки почива на наличието на ясни, подлежащи на проверка, обосновани и амбициозни екологични критерии за продуктите и услугите, основани на подхода на жизнения цикъл и на научни доказателства.

¹¹² Европейска комисия, 2017 г. Документация относно националните планове за действие за екологосъобразни обществени поръчки.

¹¹³ Национален доверителен екофонд, [Инвестиционна програма за климата](#).

¹¹⁴ Република България, [оперативна програма „Околна среда“ 2014—2020 г.](#)

Преглед на изпълнението на политиките на ЕС в областта на околната среда от 2019 г. — България

запитвания относно екологосъобразни обществени поръчки за определени продуктови групи¹¹⁵.

Проучване на Европейския парламент показва, че България частично е изпълнила националния план за действие за екологосъобразните обществени поръчки¹¹⁶.

Финансиране и инвестиции за околната среда

В съответствие с правилата на европейските структурни и инвестиционни фондове държавите членки са длъжни да включат целите, свързани с околната среда и климата, в своите стратегии и програми за финансиране на икономическото, социалното и териториалното сближаване, развитието на селските райони и морската политика.

Постигането на устойчивост включва мобилизиране на публични и частни източници на финансиране¹¹⁷. Използването на ЕСИ фондовете¹¹⁸ е от съществено значение за постигане на целите на държавите в областта на околната среда и за интегрирането на тези цели в други области на политиката. Прилагането и разпространението на добри практики може да се подпомага и чрез други инструменти, като например „Хоризонт 2020“, програмата LIFE¹¹⁹ и Европейския фонд за стратегически инвестиции (ЕФСИ)¹²⁰.

Европейски структурни и инвестиционни фондове за периода 2014—2020 г.

През периода 2014—2020 г. чрез 10 национални програми за България са отпуснати 9,88 милиарда евро от ЕСИ фондовете. България разполага с общ бюджет от 11,73 милиарда евро (включително национална вноска от 1,86 милиарда евро) за инвестиране в различни области — от създаването на работни места и растеж до осигуряването на благоприятна за иновациите бизнес среда,

насърчаване на социалното включване и опазване на околната среда¹²¹.

Политика на сближаване

За периода 2014—2020 г. на България са отпуснати около 7,6 милиарда евро (текущи цени) от общото финансиране по линия на политиката на сближаване, включително 2,28 милиарда евро по линия на Кохезионния фонд, 3,57 милиарда евро от ЕФРР, 1,52 милиарда евро от ЕСФ, 165,6 милиона евро за Европейско териториално сътрудничество и 55,2 милиона евро за инициативата за младежка заетост¹²².

Европейските фондове са ключови инструменти за цялостна защита на околната среда в ЕС. Инвестиционните приоритети на България за периода 2014—2020 г. са посочени в Споразумението за партньорство. Те включват: повишаване на конкурентоспособността и устойчивостта на икономиката, разработване на устойчиви и екологосъобразни видове транспорт по трансевропейските мрежи (TEN-T), стимулиране на интегрираното градско развитие в приоритетни райони в избрани градове в България, подобряване на управлението на водите и другите природни ресурси (включително биологичното разнообразие и „Натура 2000“), отстраняване на несъответствията с достиженията на правото на ЕС и повишаване на ефективността на управлението на водите и отпадъците, както и укрепване на капацитета на публичната администрация и съдебната система и насърчаване на доброто управление.

Представените по линия на политиката на сближаване бюджетни средства за оперативна програма „Околна среда“ за 2014—2020 г. са в размер на 1,5 милиарда евро, които с националното съфинансиране достигат до около 1,77 милиарда евро¹²³. Кохезионният фонд подкрепя проекти в областта на управлението на водите, качеството на въздуха и предотвратяването и управлението на риска от наводнения и свлачища. ЕФРР подкрепя проекти, свързани с управлението на отпадъците, „Натура 2000“ и биологичното разнообразие.

ЕФРР подкрепя също така проекти за увеличаване на капацитета за рециклиране на отпадъци до 105 000 тона годишно, за прилагане на мерки за защита от наводнения, които облагодетелстват повече от 2,75 милиона жители, за увеличаване до 1,5 милиона на броя на жителите, обслужвани от по-добри

¹¹⁵ Европейски парламент, 2017 г., „Екологосъобразни обществени поръчки и план за действие на ЕС за кръговата икономика“.

¹¹⁶ Европейски парламент, [Green Public Procurement and the Action Plan for the Circular Economy](#) (Екологосъобразни обществени поръчки и план за действие на ЕС за кръговата икономика), 2017 г., стр. 79—80.

¹¹⁷ Вж. например [План за действие: Финансиране за устойчив растеж \(COM\(2018\) 97\)](#).

¹¹⁸ Т.е. Европейският фонд за регионално развитие (ЕФРР), Европейският социален фонд (ЕСФ), Кохезионният фонд (КФ), Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и Европейският фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР). ЕФРР, КФ и ЕСФ съвместно се наричат „фондове на политиката на сближаване“.

¹¹⁹ Европейска комисия, [програма LIFE](#).

¹²⁰ Европейска инвестиционна банка, [Европейски фонд за стратегически инвестиции, 2016 г.](#)

¹²¹ Европейска комисия, [Европейски структурни и инвестиционни фондове \(данни по държава — България\)](#), 2017 г.

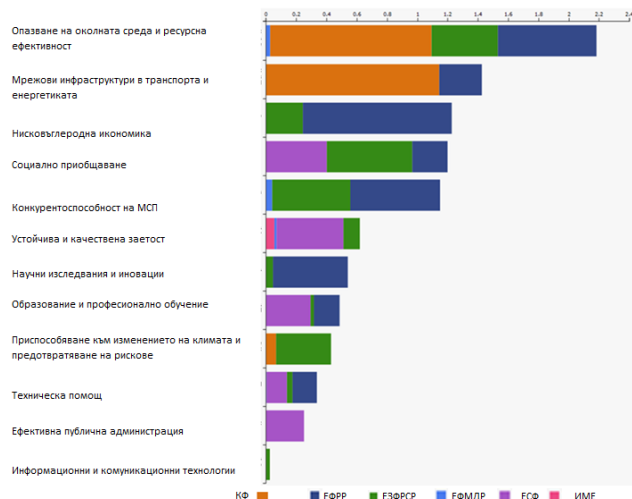
¹²² Европейска комисия, [Политиката на сближаване и България, 2014 г.](#)

¹²³ Европейска комисия, [оперативна програма „Околна среда“](#).

Преглед на изпълнението на политиките на ЕС в областта на околната среда от 2019 г. — България

пречиствателни съоръжения за отпадъчни води, и за подобряване на водоснабдяването. за 220 000 жители наред с много други инвестиции¹²⁴.

Фигура 21: ЕСИ фондове за периода 2014—2020 г.: разпределение на средствата от ЕС за България по съответни области (милиарда евро)¹²⁵

Развитие на селските райони¹²⁶

В българската Програма за развитие на селските райони (ПРСР) са очертани приоритетите на държавата за използване на 2,9 милиарда евро, предоставени за 7-годишния период от 2014 до 2020 г. Това финансиране включва 2,3 милиарда евро от ЕЗФРСР, 551 милиона евро национално съфинансиране и 29 милиона евро допълнителни средства от национално финансиране^{126,127}.

В ПРСР е заложен стабилен екологичен подход, чиято цел е да превърне 46 000 ha в площи, на които се развива биологично земеделие, и да започне прилагането на агроекологични мерки в други 113 000 ha. Предвидени са около 840 операции с насоченост към ресурсната ефективност, изменението на климата и енергийната ефективност¹²⁸. 49 % от средствата по ПРСР ще бъдат използвани за тези и други екологични приоритети, включени в разделите

за управление на екосистемите и ресурсна ефективност¹²⁹.

По линия на един от проектите по ЕЗФРСР—ПРСР се подкрепя модернизиранието на енергийната инфраструктура в селските райони чрез въвеждането на функциониращи със слънчева енергия улични осветителни системи. Този проект е избран от Националната селска мрежа в България като най-добра практика в областта на възобновяемите енергийни източници¹³⁰.

Двете водещи области за интегрирането на екологичните съображения в общата селскостопанска политика са: i) използване средствата по ЕЗФРСР за плащания за екологично управление на земите и други екологични мерки и ii) гарантиране, че първият стълб на общата селскостопанска политика (системата за преки плащания) се използва ефективно по отношение на кръстосаното спазване и плащанията за екологизиране. Пакетът на България за преки плащания за периода 2014—2020 г. е 5,1 милиарда евро, от които 30 % се отпускат за екологични практики в полза на околната среда — диверсификация на културите, поддържане на постоянни затревени площи и отделяне на 5 % от обработваемата земя на екологосъобразни мерки¹³¹.

Най-актуалните финансови данни (за периода 2007—2013 г.) показват, че степента на усвояване на средствата за развитие на селските райони в България е 89,9 %, т.е. по-ниска от средната за ЕС (97,3 %) ¹³².

Европейски фонд за морско дело и рибарство

България получава около 113 милиона евро под формата на съфинансиране в областта на рибарството и морския сектор, като участието на ЕС възлиза на 88 милиона евро¹³³. По линия на приоритет 1 (устойчиво рибарство) и приоритет 2 (устойчиви аквакултури) на оперативната програма са финансирани няколко проекта, насочени към околната среда. Делът на екологичните проекти е около 54 %, т.е. над 61 милиона евро¹³⁴.

¹²⁴ Европейска комисия, [База данни за България на ГД „Регионална политика“](#).

¹²⁵ Европейска комисия, [Данни за европейските структурни и инвестиционни фондове по държави](#).

¹²⁶ Европейска комисия, [Factsheet on 2014-2020 Rural Development Programme for Bulgaria](#) (Справка за програмата за развитие на селските райони на България 2014—2020 г.), 2017 г., стр. 1.

¹²⁷ Европейска мрежа за развитие на селските райони, [Програма за развитие на селските райони 2014—2020 г.: Ключови факти и цифри \(България\)](#), 2016 г.

¹²⁸ Европейска комисия, [Factsheet on 2014-2020 Rural Development Programme for Bulgaria](#) (Справка за ПРСР на България 2014—2020 г.), 2017 г., стр. 2—3.

¹²⁹ Европейска комисия, [Factsheet on 2014-2020 Rural Development Programme for Bulgaria](#) (Справка за ПРСР на България 2014—2020 г.), 2017 г., стр. 4—5.

¹³⁰ Европейска мрежа за развитие на селските райони, [Transition to Greener Rural Economies](#) (Преход към по-зелена икономика в селските райони), 2018 г., стр. 21.

¹³¹ Европейска комисия, [CAP in your country \(Bulgaria\)](#) (Общата селскостопанска политика във Вашата държава (България), стр. 2.

¹³² [COM/2017/0554](#).

¹³³ Европейска комисия, [European Maritime and Fisheries Fund in Bulgaria](#) (Европейският фонд за морско дело и рибарство в България), 2015 г.

¹³⁴ Европейска комисия, [European Maritime and Fisheries Fund in Bulgaria](#) (Европейският фонд за морско дело и рибарство в България), 2015 г., стр. 2.

Преглед на изпълнението на политиките на ЕС в областта на околната среда от 2019 г. — България

Тези проекти са насочени към увеличаване на производството на отглежданите по биологичен начин аквакултури и ограничаване на нежелания улов. Действията за намаляване на броя на старите кораби ще спомогнат за понижаване на емисиите на парникови газове¹³⁵.

Механизъм за свързване на Европа

Механизмът за свързване на Европа е ключов финансов инструмент на ЕС, разработен специално за насочване на инвестиции към европейската транспортна, енергийна и цифрова инфраструктура. Неговото предназначение е да се обърне внимание на установените липсващи връзки и пречки и да се насърчи устойчивостта.

В края на 2017 г. България подписа споразумения на стойност 406 милиона евро за проекти в рамките на Механизма за свързване на Европа¹³⁶.

350 милиона евро са отпуснати за модернизиране на коридорите на основната мрежа, подобряване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на замърсители¹³⁷.

„Хоризонт 2020“

България е използвала финансиране по линия на „Хоризонт 2020“ още от самото начало на програмата през 2014 г. Към януари 2019 г. 174 участници са получили максимална сума от 25,8 милиона евро за проекти по работните програми за обществени предизвикателства, които се занимават с проблеми, свързани с околната среда^{138,139}.

В допълнение към посочените работни програми разходи за климата и биологичното разнообразие се правят във всички аспекти на програмата „Хоризонт 2020“. Българските проекти, одобрени за финансиране по всички работни програми на „Хоризонт 2020“ до декември 2018 г., са на стойност 35 милиона евро, предназначени за действия в областта на климата (46,2 % от общия принос на програмата за България) и 3,8 милиона евро за

дейности, свързани с биологичното разнообразие (5 % от приноса за България)¹⁴⁰.

При изпълнението на няколко проекта вече е отбелязан успех. Проектът C-BIRD е насочен към обмена на знания, разработването на модели за сътрудничество и поставянето на акцент върху екологичните и икономическите предимства¹⁴¹. Проектът TURAS има за цел да повиши устойчивостта на динамичните градски пространства¹⁴².

Програма LIFE

През периода 2014—2017 г. ЕС е отпуснал 13 милиона евро за български проекти¹⁴³. Сред тези проекти е и проектът LIFE BIRDS ON POWER LINES, по който се предприемат действия за опазване на застрашените птици чрез обезопасяване на опасни за тях въздушни електропроводи, за да станат по-безопасни в защитените зони по „Натура 2000“ в Западна България. Приносът на ЕС е около 2 милиона евро¹⁴⁴.

От 2007 г., когато стартира програмата LIFE за България, са съфинансирани¹⁴⁵ общо 35 проекта, включително проект за изграждане на капацитет, насочен към разширяване на достъпа до програмата.

Понастоящем в България се изпълняват четири проекта по покани за 2017 г., които са съсредоточени върху разнообразни екологични теми, сред които „Натура 2000“, автохтонни видове и възстановяване на местообитанията.

Проектите „Опазване и възстановяване на 11 типа природни местообитания край реки и влажни зони в „Натура 2000“ (проект за крайречни местообитания¹⁴⁶), BulPlanNet (пилотна мрежа от малки защитени зони за растителни видове в България)¹⁴⁷ и „Завръщане на лешоядите“¹⁴⁸ бяха избрани сред най-добрите проекти за природата по линия на LIFE-Nature в ЕС.

Европейска инвестиционна банка

Заемите на ЕИБ, отпуснати на България през периода 2013—2017 г., възлизат на близо 1,68 милиарда евро¹⁴⁹. Само през 2018 г. групата на ЕИБ¹⁵⁰ отпусна на

¹³⁵ Европейска комисия, [Данни на ЕСИ фондовете за България](#).

¹³⁶ Европейска комисия, [Доклад за България в рамките на Европейския семестър](#), 2018 г., стр. 16.

¹³⁷ European Commission, [CEF Transport in Bulgaria](#) (Механизъм за свързване на Европа — Транспорт в България), стр. 2.

¹³⁸ Собствени изчисления на Европейската комисия [въз основа на CORDA \(COmmon Research DAta Warehouse\)](#). Максималният размер на безвъзмездните средства е максималният размер, отпуснат с решение на Комисията. Обичайно той съответства на искания размер на безвъзмездните средства, но може и да е по-малък.

¹³⁹ Т.е. ii) продоволствена сигурност, устойчиво селско и горско стопанство, мореплавателски и морски научни изследвания и научни изследвания във вътрешните водоеми и биоикономика; iii) сигурна, чиста и ефективна енергия. iv) интелигентен, екологосъобразен и интегриран транспорт; и v) действия във връзка с климата, околната среда, ресурсната ефективност и суровините.

¹⁴⁰ Собствени изчисления на Европейската комисия [въз основа на CORDA \(COmmon Research DAta Warehouse\)](#).

¹⁴¹ Европейска комисия, [Подкрепа за устойчивото развитие на селските райони в целия ЕС](#).

¹⁴² Европейска комисия, [Nature-based solutions for urban dwellers](#) (Природосъобразни решения за жителите на градовете).

¹⁴³ Службите на Комисията се позовават на данни, предоставени от Изпълнителна агенция за малките и средните предприятия (EASME).

¹⁴⁴ Европейска комисия, [LIFE Birds](#).

¹⁴⁵ Европейска комисия, [LIFE в България, 2017 г.](#)

¹⁴⁶ Европейска комисия, [Крайречни местообитания](#).

¹⁴⁷ Европейска комисия, [BulPlantNet](#).

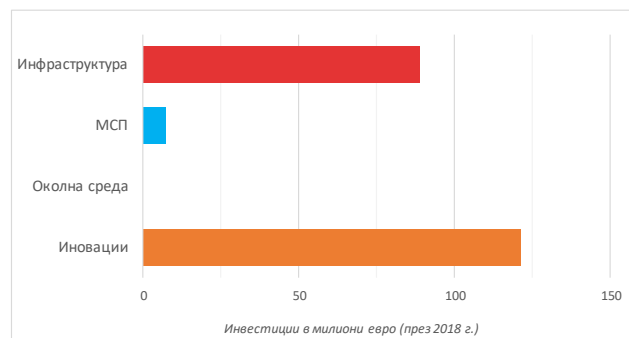
¹⁴⁸ Европейска комисия, [Завръщане на лешоядите](#).

¹⁴⁹ ЕИБ, [ЕИБ в България през 2017 г.](#)

Преглед на изпълнението на политиките на ЕС в областта на околната среда от 2019 г. — България

български предприятия и публични институции повече от 217 милиона евро (вж. фигура 21). Никаква част от тази сума не е била директно инвестирана в проекти, свързани с околната среда. Други проекти обаче имат непряко въздействие върху опазването на околната среда.

Фигура 22: Заеми от ЕИБ, отпуснати на България през 2018 г.¹⁵¹

Европейски фонд за стратегически инвестиции

Европейският фонд за стратегически инвестиции (ЕФСИ) е инициатива за преодоляване на настоящия недостиг на инвестиции в ЕС. Към януари 2019 г. по линия на ЕФСИ са били мобилизирани над 419 милиона евро за България, като се очаква вторичните инвестиции, породени от тези средства, да надхвърлят 1,8 милиарда евро¹⁵².

Национално финансиране на околната среда

През 2016 г. България е изразходвала 304,8 милиона евро за опазване на околната среда, което е с 15 % по-малко спрямо 2015 г.¹⁵³. 86 % от тези национални плащания са били отпуснати за дейности по управление на отпадъците (средно за ЕС: 49,7 %). 2,8 милиона евро (0,9 % от общата сума) са били отпуснати за управление на отпадъчните води, а 0,8 милиона евро (0,3 % от разходите за опазване на околната среда) — за опазване на биологичното разнообразие и ландшафта. Между 2012 и 2016 г. общото държавно финансиране за опазване на околната среда е възлизало на 1,63 милиарда евро¹⁵⁴.

Както неколккратно се отбелязва в доклада, едно от основните предизвикателства за България е да се гарантира, че финансирането за околната среда остава на подходящо равнище. Съществуващият финансов недостиг в сектори като управление на отпадъците, екологосъобразна инфраструктура или биологично разнообразие забавя правилното

изпълнение на законодателството и политиките на ЕС в областта на околната среда. Следователно осигуряването на финансови ресурси за намаляване на пропуските в изпълнението следва да се разглежда като приоритет за държавата.

Приоритетни действия за 2019 г.

- Да се мобилизират инвестиции, включително чрез средства от ЕС, за предотвратяването, разделното събиране и рециклирането на отпадъците, както и за справяне със замърсяването на въздуха, за увеличаването на биологичното разнообразие и екологосъобразната инфраструктура.

¹⁵⁰ Групата на ЕИБ включва инвестиции и заеми от ЕИБ и ЕФСИ.

¹⁵¹ ЕИБ, [България и ЕИБ](#).

¹⁵² ЕИБ, [ЕИБ в България през 2018 г.](#)

¹⁵³ Евростат, [Държавно управление по функции](#), 2018 г.

¹⁵⁴ Няма налични данни за средствата, използвани за намаляване на замърсяването.

5. Укрепване на управлението в областта на околната среда

Информация, участие на обществеността и достъп до правосъдие

Гражданите ще полагат по-ефективни усилия за опазване на околната среда, ако могат да разчитат на трите основни принципа, заложи в Конвенцията от Орхус:

- i) достъп до информация;
- ii) участие на обществеността във вземането на решения;
- iii) достъп до правосъдие по въпросите на околната среда.

Ефективният и ефикасен обмен на информацията за околната среда е от решаващо значение за публичните органи, обществеността и предприятията¹⁵⁵. Участието на обществеността позволява на компетентните органи да вземат решения, при които се отчитат опасенията на гражданите. Достъпът до правосъдие, включващ правото на предявяване на съдебни искове (процесуална легитимация)¹⁵⁶, се изразява в набор от гаранции, които позволяват на гражданите и неправителствените организации да използват националните съдилища с цел опазване на околната среда¹⁵⁷.

Информация за околната среда

Информацията за околната среда се предоставя чрез главния портал на МОСВ и Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС). Порталът е разделен на два основни уебсайта: уебсайт на министерството и уебсайт на агенцията. Съдържанието се отнася както за националната, така и за европейската информация за състоянието на околната среда и законодателството. Уебсайтовете съдържат по-голямата част от правната информация, отчети и множество връзки с полезни данни.

Предоставена е информация по основните теми във връзка с околната среда: въздух, вода, почви, биологично разнообразие и отпадъци. Важна информация се съдържа в превантивните мерки, които обхващат процедурите за оценка на околната среда и свързаните с тях публични регистри. Съществуват редица портали, които са функционални или в процес на разработване, например относно публичните регистри за ОВОС, стратегическа екологична оценка, употребата на химикали по отрасли, системата за мониторинг на биологичното разнообразие и отпадъците.

Налице е известно припокриване между вида на информацията на основния уебсайт на министерството и този на ИАОС. На уебсайта на ИАОС се предоставя повече информация за състоянието на околната среда, данни от мониторинг и връзки с регионалните инспекции по околната среда и водите. Търсенето на обща информация е лесно, но намирането на конкретна информация отнема време.

България все още изостава в прилагането на Директивата INSPIRE. Постигнатите от държавата резултати бяха разгледани въз основа на доклада за изпълнение за 2016 г.¹⁵⁸ и най-новите данни от мониторинга от 2016 г.¹⁵⁹ (България представи резултатите от мониторинга за 2017 г. със закъснение). Необходими са допълнителни усилия за идентифициране и документиране на пространствени данни, предоставяне на достъп до данните чрез услуги и приоритизиране на наборите от данни за околната среда при изпълнението — по-специално онези, които са определени като набори от пространствени данни с висока стойност за изпълнението на законодателството в областта на околната среда¹⁶⁰.

Фигура 23: Достъп до пространствени данни чрез услуги за преглед и изтегляне в България (2017 г.)

¹⁵⁵ Конвенцията от Орхус, [Директива 2003/4/ЕО](#) за достъп до информация за околната среда и [Директива 2007/2/ЕО](#) (INSPIRE) представляват нормативната база за обмен на информация за околната среда както между публичните органи, така и с обществеността. В настоящия ПИПООС се поставя акцент върху INSPIRE.

¹⁵⁶ В настоящия ПИПООС се изследва доколко добре държавите членки разясняват правото на достъп до правосъдие на гражданите, както и процесуалната легитимация и други значими пречки пред завеждането на съдебни дела във връзка с опазването на природата и замърсяването на въздуха.

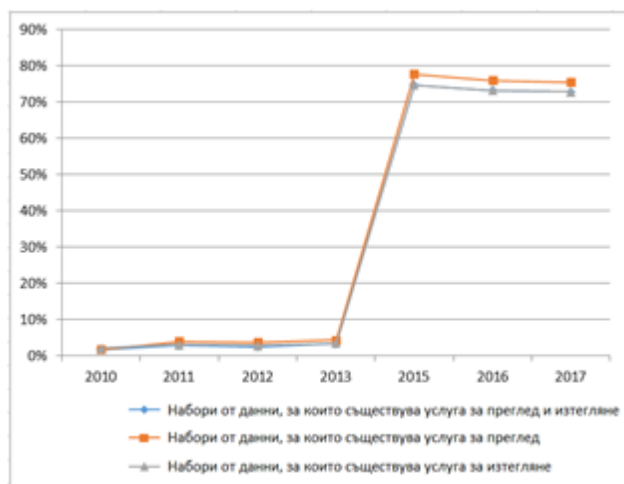
¹⁵⁷ Гаранциите са обяснени в Известието на Комисията относно достъпа до правосъдие по въпросите на околната среда (ОВ L 275, 18.8.2017 г.) и приложения към него наръчник за гражданите.

¹⁵⁸ INSPIRE — [информация за България](#), 2017 г.

¹⁵⁹ INSPIRE — [информация за мониторинг](#).

¹⁶⁰ Европейска комисия, [Списък на набори от пространствени данни с висока стойност](#).

Преглед на изпълнението на политиките на ЕС в областта на околната среда от 2019 г. — България

Участие на обществеността

Конвенцията от Орхус и свързаното с нея европейско законодателство се прилага в България главно чрез Закона за опазване на околната среда. Наред с това са въведени някои специфични секторни разпоредби. Министерският съвет е създал централен портал (<http://www.strategy.bg>), позволяващ на заинтересованите страни да участват по подходящ начин в изготвянето на законодателството и политиките. Също така МОСВ е публикувало информация за редица планове, програми и проекти. Според данни на Евробарометър от 2017 г. голяма част от българите (73 % от респондентите) вярват в ролята на отделния индивид при защитата на околната среда. Този процент показва спад спрямо резултатите от същото проучване от 2014 г., като нивото на доверие е значително по-ниско от средното за ЕС-28 (87 %).

Достъп до правосъдие

В България няма официални уебсайтове, които предоставят на обществеността практическа информация за достъпа до правосъдие в областта на околната среда.

Подходът към процесуалната легитимация в България е все още рестриктивен и се основава на прекия интерес. Българските съдилища систематично не допускат гражданите и природозащитните НПО да оспорват съдържанието на плановете за качество на въздуха. Наскоро Върховният административен съд е признал правото на процесуална легитимация на други страни по дело относно законосъобразността на план за управление на национален парк „Пирин“, позовавайки се на практиката на Съда на ЕС. Не е ясно обаче доколко значим ще бъде този прецедент за други дела.

С неотдавнашно изменение на Административнопроцесуалния кодекс, влязло в сила

на 1 януари 2019 г., значително се увеличават разходите за сезиране на касационните институции за оспорване на екологични разрешения¹⁶¹, което вероятно ще възпрепятства достъпа за жалбоподателите до правосъдие на втора инстанция и ще ограничи разглеждането на жалби, свързани с промени в земеползването и проучвания на подземни ресурси само до една съдебна инстанция.

Приоритетни действия за 2019 г.

- Да се подобри достъпът до пространствени данни и услуги чрез създаване на по-силни връзки между централния уебсайт на Директивата INSPIRE и регионалните портали, да се установят и документират всички групи пространствени данни, необходими за прилагането на законодателството в областта на околната среда¹⁶²; тези данни и документи да бъдат достъпни поне във вида, в който се намират, за други публични органи и за обществеността чрез цифровите услуги, предвидени в Директивата INSPIRE.
- Да се гарантира, че природозащитните НПО разполагат с процесуална легитимация да предявяват съдебни искове по въпросите на околната среда, свързани със замърсяването на въздуха и опазването на природата.

¹⁶¹ НПО и гражданите трябва да платят такса от около 2500 EUR, за да обжалват решения за ОВОС с материален интерес над 5000 EUR.

¹⁶² Европейска комисия, [Приоритетен списък на набори от данни за eReporting](#).

Осигуряване на спазването на правните задължения

Осигуряването на спазването на правните задължения в областта на околната среда обхваща всички дейности, предприети от публичните органи с цел да се гарантира, че промишлените сектори, земеделските стопани и други страни изпълняват своите задължения за опазване на водите, въздуха и природата, както и за управление на отпадъците¹⁶³. То включва мерки за подкрепа, предприети от компетентните органи, като например:

- i) насърчаване на спазването на правните задължения¹⁶⁴;
- ii) инспекции и други проверки, осъществявани от тях, т.е. мониторинг на спазването на правните задължения¹⁶⁵; и
- iii) правоприлагащи действия за прекратяване на нарушенията, налагане на санкции и налагане на задължение за отстраняване на щетите¹⁶⁶.

Гражданската наука и жалбите дават възможност на органите да насочат по-добре своите усилия. Чрез екологичната отговорност¹⁶⁷ се гарантира, че замърсителят плаща за отстраняването на всички щети.

Насърчаване и мониторинг на спазването на правните задължения

Онлайн информацията за земеделските стопани относно спазването на правните задължения по отношение на нитратите и опазването на природата е показател за това доколко активно компетентните органи насърчават спазването на правните задължения в областите със сериозни пропуски в изпълнението. На официалните уебсайтове на съответните български органи липсва структурирана и подробна информация за земеделските производители, предоставяща им насоки във връзка със спазването на тези задължения.

¹⁶³ Концепцията е подробно разяснена в съобщението „Действия на ЕС за подобряване на спазването на законодателството и управлението в областта на околната среда“ ([COM\(2018\)10](#)) и приложението към него работен документ на службите на Комисията ([SWD\(2018\)10](#)).

¹⁶⁴ Акцентът в настоящия ПИПООС е поставен върху помощта, предоставяна на земеделските производители за спазване на правните задължения в областта на опазването на природата и нитратите.

¹⁶⁵ В настоящия ПИПООС се обръща по-специално внимание на инспекциите на големи промишлени инсталации.

¹⁶⁶ В настоящия ПИПООС се обръща по-специално внимание на наличието на данни за прилагането на законодателството и координацията между органите за справяне с престъпленията, свързани с околната среда.

¹⁶⁷ Рамката е създадена с [Директива 2004/35/ЕО относно екологичната отговорност](#).

Големите промишлени инсталации създават сериозни рискове от замърсяване. Публичните органи са длъжни да разполагат с планове за проверки в тези инсталации и да предоставят на обществеността отделни доклади за инспекциите¹⁶⁸. Регионалните служби на МОСВ (регионални инспекции по околната среда и водите, дирекции на национални паркове и басейнови дирекции) публикуват своите планове за контролна дейност¹⁶⁹ онлайн, заедно със списъците на субектите, подлежащи на мониторинг по различни приложими закони, включително законодателството в областта на промишлените емисии. Регионалните инспекции по околната среда и водите (РИОСВ) публикуват месечни доклади за дейността, като обхващат броя на извършените проверки, броя на предоставените препоръки и броя на наложените санкции, включително глобите¹⁷⁰. Публичен достъп е осигурен и до някои доклади от инспекциите.

Гражданска наука и разглеждане на жалби

Включването на гражданите чрез гражданска наука и по други начини може да задълбочи познанията за околната среда и да помогне за работата на компетентните органи. Липсват обаче данни за използването на гражданска наука в България. Наличието на ясна информация онлайн за процедурата по подаване на жалби е показател за това доколко компетентните органи реагират на жалби от страна на обществеността. Гражданите могат да подават сигнали и жалби до регионалните инспекции по околната среда и водите чрез гореща („зелена“) телефонна линия или по електронна поща. РИОСВ поддържат анонимизирани месечни записи за получената от обществеността информация и мерките, предприети от компетентните органи във връзка със съответните проблеми. Въпросите се разглеждат открито и без да се разкрива самоличността на жалбоподателя. Информация за предприетите действия се публикува на уебсайтовете на МОСВ и на регионалните му служби.

Правоприлагане

Когато при мониторинга бъдат установени проблеми, е възможно да се реагира по различни начини. Докладите за инспекции на промишлени инсталации или обобщения на констатациите в тях се публикуват на уебсайтовете на регионалните инспекции по околната среда по удобен за потребителя начин.

¹⁶⁸ Член 23 от [Директива 2010/75/ЕС относно емисиите от промишлеността](#).

¹⁶⁹ МОСВ, [планове за контролна дейност](#).

¹⁷⁰ Регионална инспекция по околната среда и водите — Велико Търново. [Случайно избрани примери от уебсайта на РИОСВ — Велико Търново](#). Всички РИОСВ използват един и същ подход за представяне на информацията.

МОСВ събира информация за наложените санкции и я публикува ежемесечно в съответния раздел на своя уебсайт¹⁷¹. От информацията обаче не става ясно дали санкциите са били ефективни и дали инсталациите са били приведени в съответствие след предприемане на последващи мерки и действия за прилагане на законодателството. Липсва информация за резултатите от действията във връзка с нарушенията на кръстосаното спазване на правните задължения относно нитратите и опазването на природата.

Особено предизвикателство представлява разрешаването на проблемите във връзка с отпадъците, престъпленията спрямо дивата природа и други нарушения по отношение на околната среда. Действията в тези области изискват тясно сътрудничество и координация между инспекторите, митническите органи, полицията и прокуратурата. Въпреки това на официалните уебсайтове няма информация за формално или неформално сътрудничество между тях, нито публикувана статистика за трафика на застрашени видове, незаконния трафик на отпадъци и замърсяването на повърхностни води. Създаването на национална мрежа от прокурори, които специализират в дела, свързани с околната среда, би било полезна стъпка за изграждането на по-силен капацитет за прилагане на законодателството.

Екологична отговорност

С Директивата относно екологичната отговорност се създава рамка, основана на принципа „замърсителят плаща“, за предотвратяване и отстраняване на екологичните щети. В ПИПООС от 2017 г. беше поставен акцент върху събирането на по-добра информация за екологичните щети, финансовата сигурност и установяването на насоки. Комисията все още събира доказателства за постигнатия напредък.

Приоритетни действия за 2019 г.

- Да се предостави по-пълна информация на обществеността относно насърчаването, наблюдението и принудителното налагане на спазването на правните задължения, като най-малкото се осигури информация онлайн, помагаша на земеделските производители да спазват задълженията за нитратите и опазването на природата.
- Да се публикува по-подробна и структурирана информация за резултатите от действията по принудително налагане на спазването на правните задължения и за последващите действия във връзка с установените нарушения на

кръстосаното спазване на разпоредбите относно нитратите и опазването на природата.

- Да се осигури повече информация за сътрудничеството между специалистите в областта на престъпленията срещу околната среда.
- Да се подобри финансовата сигурност във връзка със задълженията и насоките по Директивата относно екологичната отговорност и да се публикува информация за екологични щети.

Ефективност на администрациите по околната среда

Лицата, участващи в изпълнението на законодателството в областта на околната среда на равнище ЕС и на национално, регионално и местно равнище, трябва да разполагат със знания, инструменти и способности, за да се гарантира, че законодателството и управлението на процеса на правоприлагане водят до постигането на предвидените ползи.

Административен капацитет и качество

Качеството на институциите в държавата — както държавни, така и съдебни органи — е ключов и определящ фактор за нейното благосъстояние. Административният капацитет все повече се признава като предпоставка за изпълнение на задълженията и целите на договора за ЕС, като например създаването на устойчив растеж и работни места и максималното увеличаване на ползите от членството в ЕС¹⁷².

България е унитарна държава с три нива на администрацията — централно, регионално и местно. Тези три нива са отразени в структурата на публичната администрация.

МОСВ е централен и основен орган в сектора на околната среда в България. То отговаря за изготвянето и изпълнението на националната политика в областта на околната среда, за разработването на система от разпоредби за опазване на околната среда, както и за координирането и контрола на защитата, опазването и рационалното използване на природните ресурси, политиката за управление на отпадъците и политиката за управление на водите. МОСВ отговаря и за координацията и управлението на финансовите ресурси по въпросите на околната среда, включително за оперативна програма „Околна среда“. ИАОС е пряко подчинена на министъра на околната среда и осъществява управленски, координационни и информационни функции за опазване на околната среда.

¹⁷¹ [Контролни дейности на МОСВ.](#)

¹⁷² Европейска комисия, [Качество на публичната администрация — Инструментарий, издание от 2017 г.](#)

16-те РИОСВ представляват териториалните звена на МОСВ. Те изпълняват регулаторни, информационни, мониторингови и контролни функции, като основната им дейност е да прилагат законодателството за околната среда. РИОСВ имат правомощия да налагат санкции и да контролират ефективността на общините и другите участници. Те също така поддържат 24-часова „зелена“ телефонна линия за информация и предупреждения за околната среда. Четирите басейнови дирекции са регионални органи на министерството, отговарящи за управлението на водните басейни. Те обхващат четирите района на речните басейни в България — Дунавски, Черноморски, Източноромански и Западноромански. Други регионални органи на МОСВ са трите национални паркови дирекции — за Рила, Пирин и Централния Балкан, чиито задачи включват изготвяне и изпълнение на планове за управление на парковете.

Основните административно-териториални единици на самоуправление в България са общините. Техните правомощия варират от пълни правомощия по отношение на управлението на отпадъците до изготвяне на политики и предоставяне на информация и подкрепа за административни процедури като стратегическа екологична оценка и оценка на въздействието върху околната среда, за които отговарят РИОСВ. Те могат също да участват в процедури за определяне на защитени територии и изготвяне на планове за управление на такива територии¹⁷³.

Централните, регионалните и местните администрации трябва да могат да изпълняват собствените задачи и да си сътрудничат ефективно в рамките на система на многостепенно управление.

С оценка на управлението от 0,26 България все още се представя значително под средното за ЕС ниво от 1,1 по отношение на индекса за ефикасността на публичните администрации, както и индекса за регулаторно качество. Държавата все още е на последно място в ЕС по върховенство на закона и контрол върху корупцията¹⁷⁴.

Подобряването на качеството на услугите и въвеждането на електронно управление е ключов приоритет в реформата на публичната администрация от почти две десетилетия. Напредъкът в тази област е бавен, но вече се забелязва известно подобрене в предоставянето на услуги, особено по отношение на лесен достъп и по-голяма прозрачност. Очакванията

са, че цифровизацията също би могла да подобри прозрачността и следователно да доведе до намаляване на корупцията, което за момента не се наблюдава. Независимо от това информацията в публичния сектор стана широко достъпна и е областта, в която България се класира най-високо¹⁷⁵.

Както беше отбелязано в ПИПООС от 2017 г., нестабилните политики и липсата на доверие в ключови публични институции като съдебната система са значителни възпиращи фактори за инвестициите в българската икономика и стават причина гражданите и природозащитните НПО да сезират Европейската комисия във връзка с предполагаеми нарушения на законодателството не само в областта на околната среда, но и в области, които не са обхванати от правото на ЕС. Въпреки че бяха приети редица реформи, тяхното практическо прилагане все още се бави. Предприятията продължават да бъдат загрижени относно корупцията, институционалните недостатъци и липсата на работна ръка. Напредъкът на реформата на публичната администрация и електронното управление е бавен. Управлението в публичния сектор се нуждае от повече прозрачност, по-ясни правила и дългосрочна перспектива¹⁷⁶.

Несъответствието продължава да бъде незначителен фактор в процедурите за нарушение срещу България, тъй като в повечето случаи българските компетентни органи транспонират своевременно и правилно директивите за опазването на природата. Необротното прилагане и изпълнение на законодателството в областта на околната среда обаче все още представлява основна причина за процедурите за нарушение.

Качеството на въздуха, подходящата оценка съгласно Директивата за местообитанията, управлението на отпадъците и пречистването на градските отпадъчни води остават най-проблематичните въпроси. Прилагането на директивите за оценка на въздействието върху околната среда и стратегическа екологична оценка също е сред поводите за редица жалби в горепосочените области.

Координиране и интегриране

Както беше посочено в ПИПООС от 2017 г., транспонирането на преработената Директива за оценка на въздействието върху околната среда¹⁷⁷ в националното законодателство предоставя възможност на държавите да рационализират регулаторната си рамка за екологични оценки.

¹⁷³ Икономическа комисия за Европа на Организацията на обединените нации (ИКЕ на ООН, *Environmental performance review (EPR) Bulgaria, 2017* (Преглед на ефективността в областта на околната среда — България, 2017 г.), стр. 28.

¹⁷⁴ Световна банка, [Показатели за управлението в света, 2017 г.](#)

¹⁷⁵ Zankina, E. *Public administration characteristics in Bulgaria* (Характеристики на публичната администрация в България), 2017 г.

¹⁷⁶ [Препоръка на Съвета относно България, 2018 г.](#) (точка 17).

¹⁷⁷ [Директива 2014/52/ЕС.](#)

България транспонира тази директива в рамките на предвидения срок (до май 2017 г.).

България е една от държавите членки, в която се прилагат рационализирани екологични оценки. Комисията силно насърчава този подход за намаляване на дублирането и избягване на припокриване на екологичните оценки, приложими за проекти. Рационализирането спомага за намаляване на административната тежест и ускорява вземането на решения, без да се прави компромис с качеството на процедурата за екологична оценка¹⁷⁸.

След присъединяването на България към ЕС, чрез нейното национално право в процедурите за ОВОС успешно са били включени изготвянето на подходяща оценка съгласно Директивата за местообитанията (през 2007 г.), процесът на разрешаване на комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването (през 2018 г.) и процесът Seveso за химическа безопасност. Следователно ОВОС предоставя единна система за предварителна екологична оценка за гарантиране на качеството за предложения за развитие, разширения и изменения.

Адаптивност, динамика в процеса на реформи и иновации (електронно управление)

България се нарежда на 23-то място от 28-те държави — членки на ЕС, в областта на цифровите публични услуги в индекс за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото за 2018 г., с резултат 49 (по-нисък от средния за ЕС от 58)¹⁷⁹. Страната е отбелязала напредък и по отношение на електронното управление, но той е по-бавен, отколкото в останалите държави от ЕС. Предприети са редица мерки за подобряване на цифровите обществени услуги. Въведена е стратегическа рамка — създадената през декември 2016 г. държавна агенция „Електронно управление“ вече функционира изцяло, а бюджетната рамка за информационните и комуникационните технологии е оптимизирана. В сравнение с миналата година е отчетено увеличаване на потребителите на електронното управление, като в момента броят им отговаря на средния за ЕС¹⁸⁰.

¹⁷⁸ През 2016 г. Комисията публикува документ с насоки относно създаването на координирани и/или съвместни процедури, които са едновременно обект на оценки съгласно Директивата за ОВОС, Директивата за местообитанията, Рамковата директива за водите и Директивата относно промишлените емисии (ОВ С 273, 27.7.2016 г., стр. 1).

¹⁷⁹ Европейска комисия, [Индекс за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото за 2018 г., публични цифрови услуги](#).

¹⁸⁰ Европейска комисия, [2018 DESI Country profile, Bulgaria](#) (Индекс за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото за 2018 г. Профил по държави: България).

Осигуряване на възможност за финансиране и ефективно използване на средствата

Благодарение на ЕСИ фондовете предприятията разполагат с по-добър достъп до финансиране. Безвъзмездните средства по линия на оперативната програма „Иновации и конкурентоспособност“ за инвестиции в машини, иновации и енергийна ефективност са от полза най-вече за МСП. Търговските банки разработват кредитен портфейл, който се очаква да достигне 600 милиона евро, гарантирани от оперативната програма „Инициатива за МСП“. Наред с това Българската банка за развитие е подписала споразумение за 150 милиона евро съгласно плана за инвестиции на ЕС за финансиране на проекти от малък и среден мащаб, макар че като цяло ролята на тази банка в икономическата среда остава неясна. Финансирането чрез рисков капитал и т. нар. „бизнес ангели“ все още изостава. Екосистемата за стартиращи предприятия продължава да бъде силно зависима от публичното подпомагане. Въпреки това се наблюдава съществено закъснение при усвояването на предоставените публични финансови инструменти. Първите споразумения с местни финансови институции, произтичащи от поканите за предложения на Фонд мениджър на финансови инструменти в България, са били подписани през декември 2017 г., но за много ограничени суми. Според местните заинтересовани страни решаващо значение за подобряването на местната финансова екосистема имат непрекъснатостта на процесите, политическата независимост и пригодността към нуждите на пазара¹⁸¹.

Приоритетни действия за 2019 г.

- България може допълнително да подобри цялостното си управление на околната среда (като например прозрачност, ангажираност на гражданите, спазване и правоприлагане, както и административен капацитет и координация).

Международни споразумения

Договорите за ЕС изискват политиката на ЕС в областта на околната среда да насърчава на международно равнище мерки за разрешаване на регионалните или световните екологични проблеми.

ЕС е решен да укрепи законодателството в областта на околната среда и неговото изпълнение в световен мащаб. Ето защо Съюзът продължава да подкрепя процеса за Глобалния пакт за околната среда, който беше одобрен от Общото събрание на ООН през май

¹⁸¹ Европейска комисия, [Доклад за България за 2018 г.](#), стр. 45.

2018 г.¹⁸². ПИПООС е един от инструментите, чрез които се гарантира, че държавите членки дават добър пример, като спазват европейските политики и законодателни актове и международните споразумения в областта на околната среда.

Гори: Регламент за дървения материал¹⁸³, Регламент за прилагане на законодателството в областта на горите, управление и търговия¹⁸⁴

От март 2015 г. до февруари 2017 г. България е докладвала само за годишния план за проверки на операторите за местен дървен материал, но не и за вносен дървен материал. Българските компетентни органи са извършили повече от първоначално планираните проверки (725 вместо 610), по отношение на 4013 оператори, които предлагат местен дървен материал на пазара на ЕС. До момента са обжалвани две глоби (всяка на стойност 175 EUR) и се очаква съдебното решение. Извършени са били и редица проверки на търговците¹⁸⁵.

Като цяло България е предоставила на ЕС съответната информация по отношение на издадените санкции. Компетентните органи са докладвали, че през 2016 г. са били проведени 420 414 проверки (на лица, превозни средства и т.н.); установени са били 22 519 нарушения на законодателството в областта на горите, в резултат на които са били издадени 17 404 уведомления за административни нарушения. Що се отнася до сътрудничеството (член 12 от Регламента за дървения материал), България работи предимно с националните митнически и данъчни агенции.

Генетични ресурси: Протокол от Нагоя за достъпа до генетични ресурси и справедливата и равнопоставена подялба на ползите, произтичащи от тяхното използване, към Конвенцията за биологичното разнообразие (ДПП)¹⁸⁶

В съответствие с регламента относно достъпа и поделянето на ползите (Регламент за ДПП), с който в правния ред на ЕС се транспонират мерките, необходими за спазване на Протокола от Нагоя, България е определила своите компетентни органи и е въвела санкции за нарушения на регламента. Досега не е подадена декларация за дължима грижа и не са наложени санкции. България представи на Комисията първия си доклад относно прилагането на Регламента за ДПП в края на 2017 г.

Международна търговия с диви животни: Конвенция по международната търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора (CITES)¹⁸⁷

България е създавала съответните национални органи за международната търговия с диви животни и редовно обработва искания за внос, износ, реекспорт и документи за вътрешната търговия в ЕС.

За обхвата на дейността на митническите органи свидетелстват докладите относно конфискациите на незаконни пратки с диви животни — по-специално данните, представяни на всеки 6 месеца на TRAFFIC съгласно договора ѝ с Комисията, както и информацията, обменяна чрез платформата EU-TWIX.

За да се гарантира цялостното изпълнение на Плана за действие на ЕС за дивата природа (2016 г.) и да се подобри степента на разкриване на незаконни дейности, България е предприела целенасочени действия — например проекта „ЖИВОТ за дунавските есетри“, насочен към борба с браконьерството на есетровите риби и незаконната търговия с хайвер¹⁸⁸.

Устойчиво развитие и изпълнение на ЦУР на ООН

Устойчивото развитие свързва екологичните, социалните и икономическите политики в съгласувана рамка и по този начин спомага за прилагането на законодателството и политиките в областта на околната среда.

България не е приела национална стратегия за устойчиво развитие.

¹⁸² Резолюция 72/277 на Общото събрание на ООН и Организация на отворена *ad hoc* работна група.

¹⁸³ Регламент (ЕС) № 995/2010.

¹⁸⁴ Регламент (ЕО) № 2173/2005.

¹⁸⁵ Проведени са 390 проверки на търговци.

¹⁸⁶ Регламент (ЕС) № 511/2014.

¹⁸⁷ Конвенция за международна търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора (CITES).

¹⁸⁸ Проект на ЕС по програмата LIFE, *ЖИВОТ за дунавските есетри*.

Преглед на изпълнението на политиките на ЕС в областта на околната среда от 2019 г. — България

По всичко личи, че в България изпълнението на „Програма 2030“ и заложените в нея ЦУР няма същия приоритет, както в повечето държави членки. Понастоящем не съществува единна институция, която да координира изпълнението на ЦУР; няма и доказателства за активен междуинституционален процес за разработване на национална програма за ЦУР.

България е една от само двете държави (другата е Австрия), които все още не са представили или обявили (за 2019 г.) пред ООН доброволен национален преглед на ЦУР.